

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
МӘДЕНИЕТ ЖӘНЕ СПОРТ МИНИСТРЛІГІ
ТІЛДЕРДІ ДАМУ ЖӘНЕ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ЖҰМЫС КОМИТЕТІ
Ш.ШАЯХМЕТОВ АТЫНДАҒЫ ТІЛДЕРДІ ДАМУДЫҢ
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҮЙЛЕСТІРУ-ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫ**

**ҚОСТАНАЙ ОБЛЫСЫНЫҢ
ТАРИХИ ЖӘНЕ ҚАЗІРГІ АТАУЛАРЫ**

Астана, 2017

ӘОЖ 811.512.122

КБЖ 81. 2Каз-4

Қ 62

Қазақстан Республикасы Мәдениет және спорт министрлігі
Тілдерді дамыту және қоғамдық-саяси жұмыс комитетінің
тапсырысы бойынша шығарылды

Редакциялық алқа:

Ғ.С. Мелдешов – Мәдениет және спорт министрлігі Тілдерді дамыту және қоғамдық-саяси жұмыс комитеті төрағасының орынбасары

Г.М. Құбашева – Нормативтік-лингвистикалық жұмыстар басқармасының басшысы

Е.Е.Тілешов – Ш.Шаяхметов атындағы тілдерді дамытудың республикалық үйлестіру-әдістемелік орталығының директоры, филология ғылымдарының кандидаты.

«Қостанай облысының қазіргі және тарихи атаулары» /

«Қазақстанның болашағы – қазақ тілінде» республикалық семинарына қатысушыларға арналған материалдар / Құрастырушылар: Итеғұлова С., Жарылғасын Д., Оспан Б., Кәрімов С. – Астана, 2017. – 110 бет.

Бұл жинаққа Қостанай, Рудный, Лисаков қалалары мен Қостанай, Федоров, Таран аудандарындағы ономастикалық ахуалға талдау жасалған. Ономастикалық атаулар беруді жетілдіру мақсатында дайындалған әдістемелік ұсынымдар сала мамандарына арналады.

ISBN 978-9965-23-417-0

АЛҒЫСӨЗ

Қазақстан Республикасында Тілдерді қолдану мен дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында белгіленген мақсаттар мен міндеттердің бірі кезең-кезеңімен қоғам өмірінің негізгі салаларында тіл мәдениетінің нормативтік құқықтық базасын жетілдіру арқылы географиялық объектілердің атауын мемлекеттік тілде жазу, оны орыс және басқа да тілдерде транслитерациялаудың ережелерін әзірлеу, көрнекі ақпараттар мен жарнама мәтіндерін рәсімдеуді біріздендіру мен үйлестіру және бақылау болып табылады. Осы мақсат-міндеттерге қол жеткізу үшін 2013 жылдың 21 қаңтарында «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне ономастика мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заң қабылданды.

Осы заң мен одан туындайтын нормативтік құқықтық актілер негізінде ономастика саласындағы жұмысты жүйелеуді және үйлестіруді одан әрі дамыту мәселесін шешудің жолдары үнемі жетілдірілуде.

Қазақстанның тәуелсіз мемлекет ретінде дамуы, ұлттық және елдік құндылықтарды қалыптастыру ономастика саласымен тікелей байланысты екендігі белгілі. Бұл бағытта ширек ғасырдай уақыт мақсатты жұмыстар атқарылғаны да мәлім, дегенмен әлі де атқарылар шаруалар жетерлік.

Ономастикалық жұмыстарды жүйелендіру үшін бірнеше ортақ тұжырымдарды қалыптастырғанымыз жөн. Мұндай тұжырымдар ономастикалық жұмыстарды жүргізудегі объективтілікке, ашықтыққа, сарабалдыққа қол жеткізіп, тарихи әділеттілікті қалпына келтіруге, тәуелсіздік құндылықтарын насихаттауға үлкен көмегін тигізеді.

Біріншіден, еліміздегі жер-су аттарына өзінің тарихи атауларын беру мәселесі жүйелі және үнемі жүргізілуі тиіс. Бұл ретте көптеген қалаларға, аудандарға, елді мекендерге тарихи атаулары қайтарылды. Дегенмен, еліміздің бірқатар облыстарында кешегі отаршылдық, кеңестік саясаттан қалған атаулар әлі де жүздеп саналады.

Біз зерделеу нысаны ретінде алып отырған **Қостанай облысында** Ленин – 113, Совет – 73, Октябрь – 84 рет кездеседі. Біз бұл арада тек кеңестік атаулар жөнінде ғана айтып тұрмыз. Ал патшалық заманнан, одан бері де әртүрлі саяси науқандар кезендерінен қалған Алексеевка, Николаевка, Антоновка, Коммунистическая, Пролетарская, Пятилетка, Семилетка, 25 лет Октября, 40 лет Октября, 50 лет Октября, 60 лет Октября, 21 партсъезда, 22 партсъезда, 30 лет ВЛКСМ, 50 лет ВЛКСМ, 60 лет ВЛКСМ, 50 лет Каз ССР, Буденновка, Комсомольская, Пионерская, Целинная т.с.с. атаулар облыс аудандарында түгелге дерлік ұшырасады.

Бұлармен қоса Маркс, Энгельс, Бауман, Киров, Тухачевский, Урицкий, Фрунзе, Котовский, Дзержинский, Калинин тағы да басқа коммунист көсемдер мен қайраткерлердің есімдері ауылдарда, қала көшелерінде самсап тұр.

Осындай әбден **идеологиялық тұрғыдан ескірген** атаулардың әлі күнге дейін өзгертілмеуі ономастикалық жұмыстарды қарқынды етуді бәрімізден талап ететіні түсінікті.

Екіншіден, қайта атау немесе жаңадан атау беру кезінде халықпен санасу, көпшіліктің пікірін ескеру бойынша аудан, облыс деңгейінде жүйелі жұмыстар жасалуы керек. Ономастикалық атаулар беру мәселесі жершілдіктен, рушылдықтан, ата жарыстырудан аулақ тұрып, **елдік мүдде тұрғысынан қарастырылуы аса қажет.**

Үшіншіден, қазіргі таңда өлкетануға байланысты көптеген еңбектер жарық көруде. Осындай зерттеулердің нәтижелері жергілікті өңірлерде теледидар, баспасөз, интернет сайттары арқылы халыққа кеңінен насихатталуы тиіс. Ономастикалық атаулар жай ғана көше көрсеткіштері немесе елді мекен атаулары емес, еліміздің бай тарихының, табиғатының шежіресі екені көпшілікке жеткізілуі тиіс. Бұл – бір жағынан, тарихқа, атамекенге құрмет, екінші жағынан, өскелең ұрпақ үшін аса қажет өнегелі іс.

Біз – бір халық, бір мемлекетпіз. Сондықтан да қазақтың жері де, мәдениеті де ұлы тұлғалары да баршамызға ортақ. Мәселен, Ақмешіт атауы Қызылордаға, Қазығұрт Шымкентке, Ұлытау Қарағандыға ғана қатысты емес. Сол сияқты айталық, Дина Нұрпейісова есімі

тек Атырау облысында, Ғабит Мүсірепов тек Солтүстік Қазақстан облысында, Ілияс Жансүгіров тек Алматы облысында ғана емес, еліміздің барлық өңірінде ескерілуі тиіс. Қазақ – елі де, жері де, тарихы да, тілі мен мәдениеті де ортақ біртұтас ұлт. Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев: *«Қазақтың бүкіл тарихы – бірігу тарихы, тұтастану тарихы. Қазақ – тек бірігу, бірлесу жолында келе жатқан халық»* деп арнайы атап өтті.

Қазақстанның тәуелсіз мемлекет ретінде дамуы, әлемдік геосаяси кеңістіктен өзінің лайықты орнын алуы баршамыз үшін қандай мақтаныш болса, тарихымызды тану мен құрметтеу де елдің абыройын асыратын мәселе. Осы тараптан келгенде Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев стратегиялық маңызы зор орасан идеяларды ұсынды. Ол – Елбасы тарапынан айтылған **«Ұлы дала елі»**, **«Мәңгілік ел»** сияқты ауқымды елдік мұраттар. Осындай маңызы өте ерекше атаулар ономастикалық кеңістіктен лайықты орынға ие болғаны жөн. Мысалы, **«Ұлы дала елі»** даңғылы, **«Мәңгілік ел»** саябағы деп атаса, қандай жарасымды.

Қазақстан Республикасы Мәдениет және спорт министрлігі Тілдерді дамыту және қоғамдық-саяси жұмыс комитетінің тапсырмасымен даярланған осы жинақ ономастика саласында қордаланған мәселелерге ортақ көзқарас қалыптастыру мақсатын көздейді.

ҚОСТАНАЙ ҚАЛАСЫ

Қала туралы қысқаша деректер

Қостанай – Қостанай облысының әкімшілік, экономикалық, мәдени орталығы. Қазақстандағы аса ірі темір, әуе және автомобиль жолдары тораптарының бірі. Батыс Сібір ойпатының дала белдемі алып жатқан оңтүстік-батыс шетін құрайтын Қостанай жазығының орталық бөлігінде орналасқан. Тобыл өзенінің, оған Әбілсай мен Қостанай деген салалары құятын биік жарқабақты террасалы жағада орналасқан.

Қостанай – осы атыраптағы байырғы елді мекендердің бірі. Оның іргесін 1897 ж. Ресей патшасының жарлығына байланысты қазақтың жергілікті руларынан тартып алынған «Қостанай» атты қоныста, Еділ бойы мен Орынбор губерниясынан көшіп келген орыс шаруалары қалаған. Алғашқыда «Николаевка» деп аталды. 1893 ж. Қазақстанның құрамында болған бұрынғы Торғай жаңадан ендірілген уездік аумақтық-әкімшілік бөлінісіне сәйкес оған «Қостанай» атауы берілді де, Қостанай уезінің орталығына айналды. 1912-1913 ж. Оңтүстік Сібір теміржолы магистралінің Челябинск-Троицк-Қостанай тармағының салынуына байланысты Қостанай Ресейде өнеркәсіптік дамуы бойынша біршама ілгері тұрған Орталық Ресей аудандарымен тікелей сауда-саттық байланыстар жасауға мүмкіндік алды. Соның нәтижесінде Қостанай Солтүстік Қазақстандағы ірі сауда орталықтарының біріне айналды.

РУДНЫЙ ҚАЛАСЫ

I. Рудный қаласының жалпы сипаттамасы

Рудный – Қостанай облысындағы қала. Рудный қаласының аумағы – 0,1 мың ш.м. құрайды. Облыс орталығынан арақашықтығы – 46 км. Бұл әкімшілік-аумақтық бірліктің құрамына **Рудный қаласы, Қашар, Горняцк, Перцев** кенттері кіреді.

Рудный атауы туралы төмендегідей мәлімет бар. Онда: «Соколоврудстрой» тресінің құрылысшылары кенттерін осылай деп атайтын. Алғашқы кеншілер оны Рудногорск деп өздерінше атайтын және бұл атау мейлінше байсалды естіледі деп санайтын. Трестің және комбинаттың басшылары әртүрлі органдарға хат дайындаған

кезде кері мекенжайды жазғанда «бөтен» атауды сызып тастап, әрқайсысы өздері таңдаған атауды көрсететін. Бұл мылтықсыз майданға «Огонек» журналының 1955 жылғы он төртінші нөмірі нүкте қойды. Мәскеуден келген «Огонек» журналының арнайы тілшісі Владимир Полюнов кентте біраз мекендеп, кеншілер мен құрылысшыларды суретке түсірді, ал өзі жариялаған очеркте былай деп жазды: «Бұл қала карта бетінде жоқ, тіпті оның атауы да жоқ. Бірақ жаңа Магнитка пионерлері Рудный атауы оған ең лайықты атау деп санайды». Очерктің өзі «Рудный кенті» деп аталатын.

Журнал саны еліміздің түкпір-түкпіріне тарап кетті, енді бірденені өзгерту қиынға соғар еді. Өйткені Кеңес Одағының әр түкпірінен жаңа құрылысқа ниеттенген хаттар ағылып келіп жатты, мекенжайы Қостанай облысы, Рудный қаласы деп көрсетілетін. Осы кезде жұмысшы кентіне ресми мәртебе беру мәселесі көтерілді, оның атын белгілеу керек болатын. Халық Рудный деп атап кеткеннен кейін құжатты дайындаушылар бұл шешімді құптады.

1957 жылғы 30 тамызда Республика Жоғарғы Кеңесінің Президиумі Рудный жұмысшылар кентін Рудный қаласы деп өзгертті. Сол уақыттан бері Рудный қаласы Қостанай облысындағы және республикамыздағы ірі өнеркәсіптік және мәдени орталық болып өсті» , – делінеді.

Бірақ бұл жердің тарихи атауы *Сарыбай* екенін естен шығармағанымыз жөн /7/.

Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев рухани салаға салмақ салатын уақыт келгенін ескертіп, біртұтас ұлтты қалыптастыру үшін ұлттық санаға ден қою, дем беру қажет екендігін баса көрсетіп отыр. Жаңғырудың ең басты шарты – ұлттық кодты сақтай білу. Жаңғыру – елдің ұлттық-рухани тамырынан нәр алу. Осы рухани құндылықтар негізінде бәсекеге қабілетті ел болып, әлем елдерінің арасынан лайықты орнымызды табу.

Әр елдің ғасырлар бойы қалыптасқан, қоғам қабылдаған, халық бойына сіңірген бай рухани құндылықтары бар. Біздің де ұлттық рухымыз бойымызда мәңгі сақталуы тиіс.

Жаһандану заманында рухани сананы жетілдіру басты бағдарға алынған. Бұл жоспарларды іске асыратын – елін, жерін, халқын сүйе-

---

тін патриот жастар. Өскелең ұрпақты отансүйгіштікке тәрбиелеу мақсатында оқу жоспарына «Туған жер» бағдарламасы енгізіледі. Сөйтіп, «Туған жер» бағдарламасы жалпыұлттық патриотизмнің нағыз өзегіне айналады. Туған жерді сүйуге баулуды алдымен сол туған жеріміздің тарихи атауларын қайта жаңғыртудан бастағанымыз жөн.

ЛИСАКОВ ҚАЛАСЫ

I. Лисаков қаласының жалпы сипаттамасы

Лисаковск – Қостанай облысындағы қала. Ол Тобыл өзенінің бас жағында, Тобыл бекетінің ірі теміржол торабының оңтүстігіне қарай 18 километрде, облыс орталығы болып табылатын Қостанай қаласынан оңтүстік-бастысқа қарай 110 километрде орналасқан.

Бұл әкімшілік-аумақтық бірліктің құрамына *Лисаков қаласы, Октябрь* кенті және *Красногор* ауылы кіреді.

Лисаков қаласының тарихи атауы – **Наурызбай** /2/.

Красногор және *Октябрь* атаулары идеологиялық жағынан ескірген, тәрбиелік мәні жоқ атауларға жатады.

ҚОСТАНАЙ АУДАНЫ

I. Қостанай ауданының жалпы сипаттамасы

Қостанай ауданы Орынбор-Торғай губерниясының Қостанай уезінің болыстары және Қостанай губерниясының құрамындағы жаңадан құрылған Свердлов болыстығы негізінде (орталығы — Қостанай қаласы) 1921 жылы 1 сәуірде құрылды. Қостанай ауданы – құрылған күннен бастап бүгінгі таңға дейін бірнеше мәрте әкімшілік-аумақтық құрылымы жағынан өзгерістерге ұшыраған аудандардың бірі. 1994 жылдың 15 шілдесіндегі Қостанай облыстық мәслихаты шешімімен бұрынғы селолық кеңес шеңберінде селолық округтер құрылды. 1997 жылдың 17 маусымындағы Қазақстан Республикасы Президентінің жарлығымен Қостанай ауданының транскрипциясы өзгерді. Қазіргі Қостанай ауданының құрамы төмендегідей:

Затобол кенті

Тарихи деректер:

Затобол кентінің атауы туралы кей деректерде «Солтүстік Қазақстанда тұрақтанбақшы болған шаруалардың бір шоғыры асау Тобыл өзенінің оң жақ жағалауына аз-аздан қоныстанады. Алғашында алты отбасы тұрақтаған шағын қоныс XIX ғасырдың аяғы, XX ғасырдың басына қарай сегіз жүз түтінге дейін жетеді. Ол Қостанайға және Тройцкіге балық, нан, ет керуенін және қара малды жеткізу бөлімшесіне айналады. Алыс жолдан шаршаған жолаушылар мұнда пана мен жылу табады. Елді мекеннің айналасындағы жерлер құнарлы болғандықтан, оған шаруалар бидай, картоп, қара бидай өсіреді. Жергілікті жерлерге қоныстану жоспарсыз жүріп, жер бөліп алуды әрбір жаңа қоныстанушы өз бетімен жүзеге асырғандықтан, қоныс аударушылар алғашында өз қонысын Самодуровка деп атайды. Қоныстанушылардың таңданарлық еңбекқорлығы мен табандылығына тәнті болған уез басшылығы Қостанайдағы жаңа кенттің пайда болу фактісімен келісіп, өзін-өзі басқару жүйесіндегі елді мекен ретінде тіркейді» – делінеді /1/.

Көріп отырғанымыздай, «Затобол – Тобылдың арғы бетіндегі елді мекен» деген сөзден туып отыр. Ал шынтуайтына келсек, бұл құнарлы, шөбі шүйгін, шабындығы қалың жерді ата-бабамыз «Құтты алап» деп атаған /2/.

Бұл туралы классик жазушы Бейімбет Майлиннің «Жалбыр» повесінде мынадай дерек кездеседі.

«Тобыл өзенін төмен қуалай жүріп отырсаң, бір ауылдан кейін екінші ауыл кездесіп, Қостанай қаласына жеткенше екі болыс елдің басынан кіріп, аяғынан шыққандай боласың. Әсіресе жерін айтсайшы. Ат шаптырым жерді алып жатқан кең алаптар Тобыл өзені тасыған кезде теңіздей боп кетеді. Май ішінде тасыған су қайтып, июнь ішінде сол алаптар мың түрлі-түсті жоңышқамен безенеді, июль ішінде қыбырлаған адаммен толып, жарқылдаған орақты көресің. Үй орнындай жерден бір кебен шөп беретін «Тобылдың құтты алабы» атанған жер – осы. Алаптың шөбі байдың малына сұлыдан да жұғымды. Кедейдің малына мұның шөбі бұйырған емес: кедейдің байға қарызданбай жүрген күні бар ма, алаптан алған

шөбі сол қарызын өтеуге кетеді...» (Б.Майлин. «Ел сыры». Алматы: Жазушы, 1994 ж.) Бұл екі дерекке қарап отырсақ, құнарлы жерге қызыққан шаруалар жергілікті халықтың шабындық алқабына қоныстанып, оған бау-бақша егіп, там салып қана қоймай, өздерінің ат қою рәсімімен Тобыл өзенінің арғы жағындағы елді мекен, яғни Затобол деп атап кеткені ап-айқын көрінеді. Ал бұл өлкенің Самодуровка аталуы туралы жазушы Жайсаңбек Молдағалиев («Жомарт жүрек» Алматы: Өнер, 1990 ж.) былай дейді: «Самодуровка Тобылдың шығыс бетіне орналасқан, уездік қаланың қалқаны секілді, ылғи аннан, мұннан қашқан, не адамның, не Құдайдың есебінде жоқ жатақтар мекені болатын. Қыр елінен қалаға келушілер ол мекенді айналып өтіп, Тобыл өзенінің паромына басқа жақтан келіп мінетін. Өйткені мұндағы жатақ бұзақылары көлденең көк аттыны өткізбей, не тонап жіберетін, не сабап жіберетін. Сол мінезіне лайық ресми Затоболовка аты өзгеріп, Самодуровка болып кеткен» /2/.

Жазушы Ыбырай Алтынсаринға арналған «Алғашқы қоңырау» атты кітабында: «Кедей-кепшіктің, жетім-жесірдің қара сирақ жетімектерін тышқан андыған қара жапалақтай қағып алып, Тобылдың суына бір батырып алады да, православиеге кіргізе салады. Тіпті, осы Қыпшақ жұртында Тобылдың Әбілсай аталатын иіріміне және бір форпостың қалана бастаған кезі еді. Өзеннің күншығыс бетіне көшкен бейбастақ әскерлердің мекенін орыстар «Самодуровка», қазақтар «Дорақ қала» деп атай бастаған. Ашытпа араққа тойып алған әскерлер атты қазақ кездесе, анадайдан мылтық атып, тымағын түсіріп, сабап жібереді, әйел жолықса, абыройын төгеді» – деп жазады /2/.

Патша әскерлері жергілікті халыққа қырғидай тиюмен бірге, қоныстанушы шаруаларды да мүсіркей қоймаған. Халықтың жаздайғы жиған өнімдерін тартып алу, зорлық-зомбылық көрсету үйреншікті іске айналған. «Самодуровка» атауы осы шындықты сипаттап-ақ тұр. Қарап тұрсақ, «Затоболовка» атауының мағынасы бұлдыр. Орыс тілінде де мәні аз. Егер «тобол» сөзінің түп төркінін Тобыл өзенімен байланыстырсақ, атаудың о бастан бұрмаланғанын байқаймыз. «Құтты алап» деген тамаша жер атауының тәрбиелік мәні де зор, тарихи маңызы да жоғары.

Александров ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына ***Александровка, Давыденкова, Жукова*** ауылдары кіреді. Александровка ауылы Затобол кентінен 43 км орналасқан. Ауылдың тарихи атауы – ***Шектібай*** /3/ .

Давыденовка ауылы Затобол кентінен 30 км орналасқан. Тарихи атауы – ***Кенжебай*** /3/.

Белозер ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына ***Белозерка, Балықты, Сергеевка, Борис-Романовка*** ауылдары кіреді. Белозерканың тарихи атауы – Ақкөл.

Сергеевка атауы да кеңестік дәуірдегі көп тараған атаулардың бірі. Ақтөбе облысында Новосергеевка атауын – Құмсай, ал Сергеевканы Қарабұлақ деп қайта атаса, Алматы облысында Сергеевка – Бесмойнақ, Шығыс Қазақстан облысында Сергеевка – Қайнар деген тарихи атауларын алған.

Владимиров ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына ***Владимировка, Сормовка, Янушевка, Воскресеновка*** ауылдары кіреді. Қостанай ауданының солтүстік бөлігінде орналасқан ***Владимировка*** ауылының тарихи атауы – ***Қайранкөл*** /3/ .

Сормовка ауылының атауы Ресей Федерациясы Нижний Новгород қаласының Сормово ауданында орналасқан локомотив жасау зауытының құрметіне қойылған болатын. Ал тарихи атауы – ***Малай – Бектау.***

Воскресеновка ауылының атауы аптаның жексенбі күнімен байланысты қойылған. Бұл жерді қазақ ауылдары қоныстанған. Жалпы осындай атауды беру кеңес дәуірінде кең етек алған. Солтүстік Қазақстан облысы Айыртау ауданы Жетікөл округіне жататын ауыл да осылай аталады. Бұл атау Шығыс Қазақстанда, Павлодар, Жамбыл облыстарының елді-мекендерінде де кездескен. Бір қуантарлығы жамбылдықтар бұл атауды тарихи тұлға Андас батырдың есімімен сәтті алмастырған /4/.

Глазунов ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына ***Глазуновка, Семеновка,***

Степное ауылдары кіреді. *Семеновка* атауының да тарихи мәні буалдыр. Қарағанды облысындағы бұл атау өзінің тарихи Қабакөл деген атауымен алмастырылған.

Орыс отаршылары үшін қазақ жері ұшы-қиыры жоқ ең дала, иесіз жатқан қу мекен тәрізді көрінгені анық. Сол себепті ме *Степное* атауын да оңды-солды қоя бергенге ұқсайды. Сөзіміздің дәлелі ретінде Кеңестік дәуірде бір ғана Павлодар облысында *Степное* атауымен екі бірдей елді мекеннің аталғанын айта кеткен жөн. Алайда, ел тәуелсіздігін алғаннан бері Павлодар облысындағы бір *Степное* – Көктөбеге айналса, екіншісі Беріктал деген тарихи атауын жаңғыртты. Ақтөбе облысындағы *Степное* – Көкпекті, Шығыс Қазақстан облысындағы *Степное* – Құртай, Оңтүстік Қазақстан облысындағы *Степное* – Ақжар атауларымен ауыстырылды /4/.

Жданов ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына *Аққабак, Васильевка, Жданов, Киров, Семилетка* ауылдары кіреді.

Васильевка атауының да тарихи мәні буалдыр. Шығыс Қазақстан облысындағы бұл атау тәрбиелік мәні жоғары Мамай бауы атауымен алмастырылған.

Семилетка – қоғамдық-әлеуметтік топоним, бұл атау кеңестік дәуірде ауыл шаруашылығының жоспарлы дамуымен байланысты берілген. Тарихи маңызы жоқ бұл атауды бүгінгі ел саясатына лайықты атаумен өзгерткен дұрысырақ болар еді.

Жамбыл ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына *Алтын дала, Жамбыл және Самир* ауылдары кіреді.

Заречный ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына *Заречный, Абай, Новоселовка, Осиновка, Рыспай, Талапкер* ауылдары кіреді. Заречный атауы өзеннің арғы беті дегенді білдіреді. Бұл атау да кеңестік дәуірде оңды-солды қойылған мағынасыз атаулардың бірі. Алматы облысындағы Заречное – Мойнақ, Павлодар облысындағы Заречное – Қызылжар атауына өзгертілгенін айта кеткіміз келеді /4/.

Новоселовка ауылының тарихи атауы – ***Қастек*** /3/ .

Майкөл ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына **Мичурин, Алтынсарин, Садовое** ауылдары кіреді. Үш ауылдың да тарихи атаулары өзгерген. **Мичурин – Алтынсары көңі, Алтынсарин – Әлжан ауылы, Садовое – Қаражар** аталғанын бұл күнде біреу білсе, біреу білмейді.

Мәскеу ауылдық округі. Бұл ауылдық округтің құрамына **Мәскеу** және **Светлый Жаркөл** ауылдары кіреді. **Светлый Жаркөл** ауылының тарихи атауы – **Жалтыркөл /3/**.

Надеждин ауылдық округі. Бұл ауылдық округтің құрамына **Надеждинка, Майалап, Озерное** ауылдары кіреді. Надеждинкамен төркіндес Ақтөбе облысындағы Ново-Надеждинка атауы – Жарсай, Алматы облысындағы Надеждинская – Есік, ал Надеждовка – Қоңыр атауларымен сәтті алмастырылған.

Озерное атауы да кеңестік дәуірде оңды-солды қойылған мағынасыз атаулардың бірі. Осы түбірлес атау еліміздің әр түкпіріндегі 9 елді мекенде жана атаумен алмастырылған екен. Олар: Ақмола облысындағы екі Приозерное атауының бірі – Жалғызқарағай, екіншісі – Родина, Ақтөбе облысындағы Приозерное – Ақкөл, Шығыс Қазақстан облысындағы Приозерное – Тұғыл, Қарағанды облысындағы Озерноенің бірі – Бұқар жырау, екіншісі – Шашубай, Қостанай облысындағы Семиозерное – Әулікөл, Шығыс Қазақстан облысындағы Кривоозерное – Саумалкөл, ал Озерное – Тілеусай /4/.

Октябрь ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына **Октябрь, Молокановка, Лиманное, Нечаевка, Рыбное, Шоққарағай** ауылдары кіреді. Октябрь атауы – идеологиялық тұрғыдан ескірген атау.

Молокановка ауылының тарихи атауы – **Алтыбас-Санай** ауылы /3/.

Рыбное атауы **Балықты** атауымен алмастыруға сұранып-ақ тұр.

Половников ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына **Половников, Жақсылық** ауылдары кіреді.

Садчиков ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына **Садчиковка, Константиновка** ауылдары кіреді. Екі атаудың да маңызы аз, мағынасы бұлыңғыр.

Ульянов ауылдық округі.

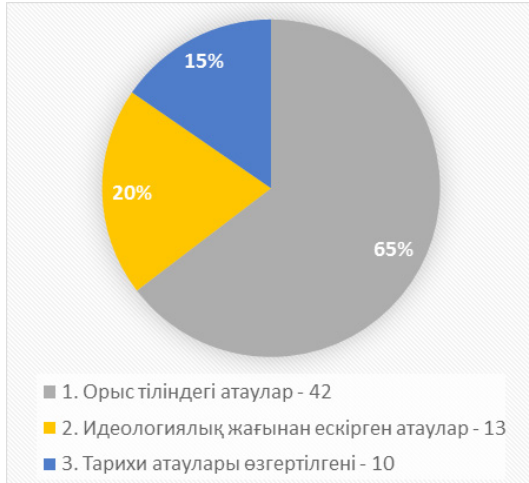
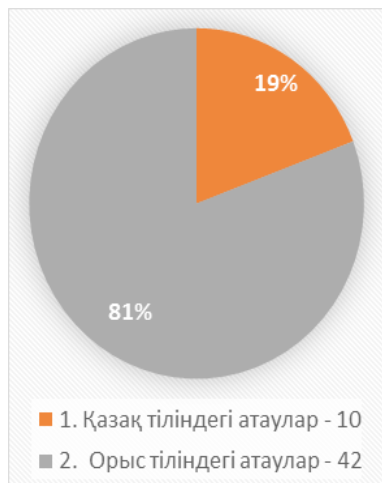
Бұл ауылдық округтің құрамына *Ульянов, Бегежан, Ломоносовка* ауылдары кіреді. *Ульянов* атауы идеологиялық тұрғыдан ескірген атауға жатады. Алматы облысындағы Ульяновское – Ынтымақ, ал Қарағанды облысындағы Ульяновский район – Бұқар жырау, ал Ульяновское ауылы – Ботақара болып қайта жаңғырды /4/.

Шишкин ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына *Суриков және Шишкин* ауылдары кіреді.

Қостанай ауданы бойынша елді мекен атауларының ахуалын төмендегі сызбадан көруге болады.

1. Қостанай ауданы бойынша атаулардың жалпы саны – **52**
2. Қазақ тіліндегі атаулар – **10**
3. Орыс тіліндегі атаулар – **42**
4. Идеологиялық жағынан ескірген атаулар – **13**
5. Тарихи атаулары өзгертілгені – **10**

ФЕДОРОВ АУДАНЫ

І. Федоров ауданының жалпы сипаттамасы

Федоров ауданы 1928 жылғы 17 қаңтарда құрылды. Аудан Қостанай облысының солтүстік-батыс бөлігінде орналасқан. Аудан орталығы – Федоров ауылы. Федоров ауданының құрамы төмендегідей:

Федоровка ауылының тарихи атауы – Жаркөл /5/.

Баннов ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына **Баннов, Қара қона, Цабелев, Чехов** ауылдары кіреді.

Вишневый ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына **Вишневый, Балықты, Беляровка, Уйский, Усаковка** ауылдары кіреді.

Вишневый ауылы Сарықопа көлінің жағасындағы орманды-далалы алқапта орналасқан. Көршілес Ақмола облысының Вишневский ауданы Аршалы, ал Вишневский ауылы Ақбұлақ болып сәтті өзгеруі – ауыл тұрғындарына үлгі боларлық іс.

Беляровка – Федоровка ауылынан солтүстік-шығысқа қарай 85 км-дей жерде орналасқан ауыл. Тарихи атауы – **Ақжарлы жер.**

Уйский ауылының тарихи атауы – **Мешіт ауылы** /3; 6/.

Усаковка ауылының тарихи атауы – **Ұсақ** /3/.

Воронеж ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына **Придорожный, Лысановка, Бикелек, Успенев** ауылдары кіреді.

Тағы да көрші Ақмола облысын мысалға алып, онда **Придорожныйды** – **Ақбұлақ** атауымен өзгерткенін айта келіп, Лысановканы – Қаракөлмен, Успеновканы – Мыңжасармен алмастырсақ тарих алдындағы парызымызды ақтаған болар едік дегіміз келеді.

Жаркөл ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына **Жаркөл, Александрополь, Андреевка, Владыкина, Затышенка, Копыченка, Приозерное, Целинное** ауылдары кіреді.

Андреевка атауы да кеңестік дәуірдегі көп тараған атаулардың бірі. Ақтөбе облысында Андреевка атауын – Қызылжар, Алматы облысында Андреевка – Қабанбай, Шығыс Қазақстан облысында

Андреевка – Жаңа тілеу, Жамбыл облысында Андреевка - Бөлтірік атауларымен алмасты /4/.

Владыкина ауылының тарихи атауы – **Қосжалтыр** /3/.

Затишенка ауылының атауы «затишье» сөзінен шыққан. Тәрбиелік мәні жоқ.

Копыченка ауылының тарихи атауы – **Кәштау** /3/.

Приозерное атауы туралы Қостанай ауданындағы атауларды талдау барысында жан-жақты тоқталған болатынбыз.

Целинное ауылының тарихи атауы – **Байсалды** /3/.

Камышинь ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына **Шаңдақ, Қамысты шаңдақ, Алаботалы, Жәңгір, Северное, Стенное** ауылдары кіреді.

Павлодар облысында **Северное** атауын **Ертіс** деп өзгертуі – ауыл тұрғындарына үлгі боларлық іс.

Стенное атауына да Қостанай ауданындағы атауларды талдау барысында жан-жақты тоқталған болатынбыз.

Қоржынкөл ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына **Лесное, Березовка, Костычевка, Озерное** ауылдары кіреді. Бұл ауылдардың атауы жаңғыртуды тілеп-ақ тұр. Мыңбай, Жекен, Сарыкөл өзендерінің атауларын қою – тарихқа көрсетілген құрмет болар еді.

Қосарал ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына **Кеңарал, Жыланды, Заринское, Новостройка, Тұрағаш** ауылдары кіреді. Заринское – Көкжиек, Новостройка – Жаңа қоныс деген мағынаны білдіреді.

Костряков ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына **Костряков, Волковка, Грачев, Запасное, Ивангородское, Курское, Новоукраинка** ауылдары кіреді.

Курское ауылының тарихи атауы – **Тәті ауыл** /3/.

Ленин ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына **Ленин, Жаңақай, Байқайың, Заозерный, Новый** ауылдары кіреді.

Ленин ауылының тарихи атауы – **Байғара** /3; 6/. Қазақ халқын ғана емес, Кеңес Одағының құрамына кірген барлық елдерге тажалдай болған, тіпті Ресей жұртшылығының өзі тарихи жендет ретінде

кабылдаған тұлғаның атауын әлі күнге алмастырмау – тұрғындарға да, атқарушы билік иелеріне де үлкен сын. *Заозерный, Новый* ауылдарының атаулары да өзгертуге сұранып тұр. Алматы облысында Новый – Қосөзек, Маңғыстау облысында Новый Узень – Жаңаөзен, Ақтөбе облысында Новый – Жаңақоныс болып өзгеруі үлгі болса екен /4/.

Новошумный ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына *Тогызак, Новошумный, Старошумный, Подгородное* ауылдары кіреді.

Новошумный ауылының тарихи атауы – **Қоскөл** /3/.

Первомай ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына *Первомай, Дружба, Саржау, Трактов* ауылдары кіреді.

Первомай ауылының тарихи атауы – **Үлкен барак** /3/.

Дружба ауылының тарихи атауы – **Дәулетбай** /3/.

Трактов ауылының тарихи атауы – **Батпақкөл** /3/.

Пешков ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына *Пешков, Большое, Давыдов, Калинов, Кравцов, Новоборисов, Полтавка, Тельманов* ауылдары кіреді.

Кравцов ауылының тарихи атауы – **Төртқара** /3/.

Большое ауылы өз атауын большевик сөзінен алады. Бұл да идеологиялық жағынан ескірген атау.

Калинов ауылының тарихи атауы – **Жүзжарған** /3/.

Полтавка ауылының тарихи атауы – **Балтау** /3/.

Украинский ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына *Малороссийка, Дмитриевка, Домбарка, Дубровка* ауылдары кіреді.

Федоровка ауылының тарихи атауы – **Жаркөл** /3/.

Дмитриевка атауы да Сергеевка, Андреевка сияқты кеңестік дәуірдегі көп тараған атаулардың бірі.

Шаңдақ ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына *Мирный, Арал, Крам, Дорожный* ауылдары кіреді.

Шығыс Қазақстан облысында Мирный атауын тарихи Көкте-

рек атауымен алмастырса, Ақмола облысында Придорожное атауы Ақбұлаққа ауысқан. Көрші облыстардың жарқын жаңалықтарын осы өлкеге де енгізсе, нұр үстіне нұр болар еді.

Федоров ауданы бойынша елді мекен атауларының ахуалын төмендегі сызбадан көруге болады.

1. Федоров ауданы бойынша атаулардың жалпы саны – **67**
2. Қазақ тіліндегі атаулар – **17**
3. Орыс тіліндегі атаулар – **50**
4. Идеологиялық жағынан ескірген атаулар – **30**
5. Тарихи атаулары өзгертілгені – **19**

ТАРАН АУДАНЫ

I. Таран ауданының жалпы сипаттамасы

Таран ауданы 1939 жылғы 29 қаңтарда құрылды. 1922 жылға дейін ауданның қазіргі аумағы Аят болыстығының құрамына кірді. Атауы Викторов болыстығы болып өзгертілді. Кейін ол алдымен Викторов, кейін Тобыл ауданы атанды. Ал 1966 жылдан бастап Таран ауданы болып аталады. Аудан орталығы — Таран ауылы. Таран ауданының құрамы төмендегідей:

Тобыл, Евгеновка, Приозерное, Юбилейное ауылдары және бір-неше ауылдық округтер. Алдымен ауылдарға тоқталайық.

Евгеновка ауылының тарихи атауы – **Матай** /3/.

Приозерное ауылының тарихи атауы – **Мақпал** /3/. Жалпы бұл атаудың оңды-солды қойыла бергендігі, еліміздің әр өңірінде бұл атауды жергілікті жердің тарихи атауымен алмастырғаны туралы жоғарыда жан-жақты талқыланды.

Юбилейное атауы да кеңестік дәуіріндегі көп тараған атаулардың бірі.

Ақтөбе облысындағы Юбилейный атауы – Алтынды, Алматы облысындағы Юбилейный – Көлсай, Шығыс Қазақстан облысында Юбилейный – Бөке, Қостанай облысы Жангелді ауданындағы Юбилейный ауылы – Милысай, Оңтүстік Қазақстан облысындағы Юбилейное ауылының бірі – Өркен, екіншісі – Жаушықұм атауларымен сәтті алмастырылған.

Асенкритов ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына *Асенкритов, Варваринка, Қызыл-Жар, Майлин, Николаевка, Баталы* ауылдары кіреді.

Асенкритовка ауылының тарихи атауы – **Ахмет ауылы** /3/.

Варваринка ауылының тарихи атауы – **Көрпелі** /2/.

Николаевка атауы да кеңестік саясатпен қойыла салған ешбір мағынасыз атаулар. Тарихи атауы – **Қызылтал** /2/.

Осы түбірлес атау еліміздің әр түкпіріндегі 9 елді мекенде жаңа атаумен алмастырылған екен. Олар: Алматы облысындағы үш Николаевка атауының бірі – Ажар, екіншісі – Жетіген, үшіншісі – Құйған, Шығыс Қазақстан облысындағы екі Николаевка атауының бірі – Кентарлау, екіншісі – Мойылды, Жамбыл облысындағы Николаев-

---

ка – Шапырашты, ал Новониколаевка – Байзақ, Павлодар облысындағы Николаевка – Мамбеткөл, Оңтүстік Қазақстан облысындағы Новониколаевка – Жабағылы /4/.

Белинский ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына *Жамбаскөл, Қайыңдыкөл* ауылдары кіреді.

Қайранкөл ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына *Қосжалтыр, Достияр, Мақсұт, Шегебай* ауылдары кіреді.

Калинин ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына *Береговое, Нагорное* ауылдары кіреді. Бұл атаулар да тарихи, идеологиялық, тәрбиелік мәні жоқ атауларға жатады. Төркіні жағынан Озерная, Степная атауларымен сарындас. Өскелең ұрпаққа қазақстандық патриотизмнің дәнін себетін құнды атаулармен алмастырған жөн болар еді. Көршілес Ақтөбе облысында Нагорное атауын тарихи Саржансай атауымен алмастырып, оңтайлы шешім тапқан.

Красносельский ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына *Аят, Журавлевка, Красносельское, Щербиновка* ауылдары кіреді.

Красносельское – идеологиялық жағынан ескірген атау. Еліміздің әр түкпірінде осы түбірлес 39 атаудың өзгергенінің өзі атаудың түп-төркіні туралы көп мән береді. Тарихи атауы – *Қараоба*.

Щербиновка ауылының тарихи атауы – *Қайыңдыкөл* /3/.

Журавлевка ауылының тарихи атауы – *Жабағы* /3/.

Май ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына *Май, Приреченское* ауылдары кіреді.

Май – идеологиялық ескірген атау. Бұл – 1-Май мерекесіне байланысты қойылған, кеңестік саясатты насихаттайтын атаулардың бірі. Ал *Приреченское* атауы Озерная, Степная, нагорное атауларымен сарындас.

Набережный ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына *Набережный, Елизаветинка, Халвай* ауылдары кіреді.

Халвай ауылы дыбыстық өзгерістерге ұшыраған. Тарихи атауы – **Қалбай /3/**.

Набережный, Елизаветинка тарихи, идеологиялық, тәрбиелік мәні жоқ атауларға жатады.

Нелюбин ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына *Нелюбин, Барсуков* ауылдары кіреді.

Барсуков ауылы дыбыстық өзгерістерге ұшыраған. Тарихи атауы – **Борсықбай /2/**.

Нелюбин ауылының тарихи атауы – **Қосшығұл /3/**.

Новоильинский ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына *Ақсуат, Богородское, Валерьяновка, Козыревка, Ленин, Мирный, Новоильиновка, Притобольское, Увальное* ауылдары кіреді. Көріп отырғанымыздай, ауылдық округтің атауы және ондағы ауыл атауларының дені идеологиялық жағынан ескірген, тәрбиелік мәні жоқ, бүгінгі күн талаптарына сай емес атауларға жатады.

Павлов ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына *Апановка, Қоржынкөл, Павловка* ауылдары кіреді.

Апановка ауылы дыбыстық өзгерістерге ұшыраған. Тарихи атауы – **Апан /3/**.

Павловка ауылының тарихи атауы – **Майшолақ /2/**.

Таран ауылдық округі.

Бұл ауылдық округтің құрамына *Таран, Вороненское, Орынбор* ауылдары кіреді.

Таран ауылының тарихи атауы – **Әйет /3/**.

Ленин ауылының тарихи атауы – **Қорпылдақ /2/**.

Үшсор ауылдық округі.

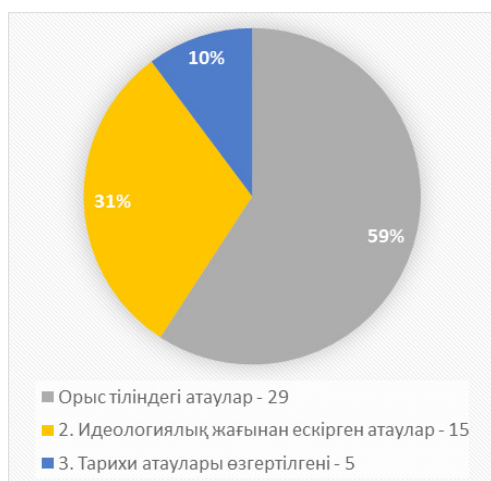
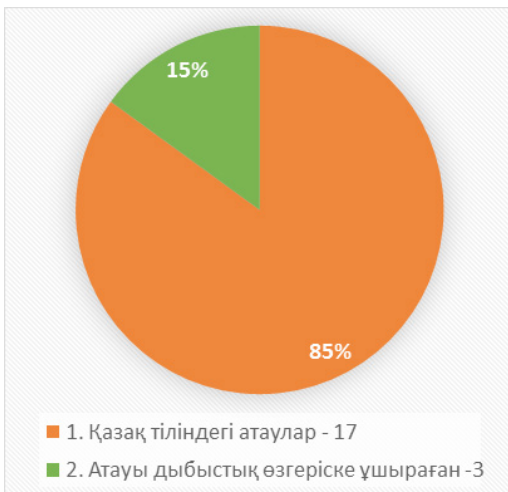
Бұл ауылдық округтің құрамына *Смайловка, Үшсор* ауылдары кіреді.

Таран ауданы бойынша елді мекен атауларының ахуалын төмендегі сызбадан көруге болады.

1. Таран ауданы бойынша атаулардың жалпы саны – **46**

2. Қазақ тіліндегі атаулар – **17**, оның ішінде **3** атау дыбыстық өзгерістерге ұшырап, мағынасы адам танымастай құбылған.

-
-
3. Орыс тіліндегі атаулар – 29
  4. Идеологиялық жағынан ескірген атаулар – 15
  5. Тарихи атаулары өзгертілгені – 5

ҚОРЫТЫНДЫ

Ономастикалық атаулар – қоғаммен бірге жасап, біте қайнасатын этникалық мәдениетіміздің белгісі. Халқымыз «Жер-судың аты – тарихтың хаты» дегенде ономастикалық атаулар ұлттың тарихынан, салт-дәстүрінен, таным-түсінігінен хабар беретіндігін меңзесе керек. Ономастиканың тұғыры ұлттық мүдде екенін ескерсек, «қазақ ономастикасы елдігімізді насихаттауда, ұлт тағдыры үшін талай жан алысып, жан беріскен тарихи тұлғаларын ұлықтауда діттеген межеден шыға алып жүр ме?» деген сұрақ туындайды.

Ғалым Ақылбек Шаяхметов «Тарихи атаулар қайта оралу керек» атты мақаласында жер-су атаулары төңірегінде тұшымды ойлар айтады. Құнды пікірлер ғылыми және тарихи деректерге сүйене отырып айтылған мақаладан зерек жандар көкейіне түйсін деген оймен ауқымды үзінді бергенді жөн санадық.

«Біздің заманымыз – өткен заманның баласы, келер заманның атасы» – деп Ахмет Байтұрсынұлы айтқандай, осы екі заманға дәнекер болатын бүгінгі күн біздің алдымызға ауыр да абыройлы міндет қойып отыр. Өткен заманнан қалған қоқыс көп.

Батпандап кірген аурудың мысқалдап шығатыны рас болса, кешегі отаршылдықтан басталып, бүгінгі күнге жалғасқан орыстану саясатын тоқтатып, жөнсіз өзгертілген жер-су аттарын қалпына келтіру оңай шаруа емес. Бұқаралық ақпарат құралдары бетінде кейінгі кезде жер-су атауларына байланысты «тисе терекке, тимесе бұтаққа» дегендей неше түрлі қисынсыз болжамдар жазылып жүр...

... Облыстағы 4 қаланың екеуінің атауы орысша. Рудныйдың байырғы атауы – Сарыбай. Лисаков қаласының орнында бұрын Наурызбай деген елді мекен болған...

... Қостанай облысының картасына көз салсаңыз, зорлықпен таңылған атаулар аяқ аттаған сайын жолығады.

Никитинка, Степановка, Михайловка, Суриковка, Костряковка, Рязановка, Давыденовка, Константиновка, Татьянаевка, Янушев-ка, Докучаевка, Малороссийка, Варваровка, Нечаевка, Крыловка, Свердловка, Ливановка, Успеневка, Диевка, Москалевка, Тимофеев-ка, Анновка, Буденновка, Маковка, Славянка, Каменка, Лютинка,

---

Белояровка, Харьковка, Тимирязевка, Барвиновка, Новониколаевка, Новопокровка, Новонежинка, Новошумновка, Воскресеновка, Ершовка, Миролюбовка, Святогорка, Милютинка, Валерьяновка, Банновка, Костряковка, Подгородка, Тавриченка, Затоболовка...

Не мағынасы жоқ, не жер тарихына қатысы жоқ осындай атаулар құмырсқадай құжынап жүр. Қазақ ұғымына сай деген кейбір атаулардың өзі Шакировка, Шадыксаевка болып бұрмаланған. Бұл жалғауы «сқаға» біткендердің бір парасы ғана. Ал Александровский, Владимирский, Бауманский, Ленинский, Приуральский секілді жалғауы «скийларға» көшсек, оны айтып тауысудың өзіне едәуір уақыт керек.

Жер-су және ауыл атауларына бір кездегі көзқарасқа кісінің күлкісі келеді. Мәселен, Әуликөл ауданында әлгінде аталған Шакировка деген ауыл болды. Шәкір деген сол ауылда озат шопан болған, ауыл болса сол кісінің көзі тірісінде-ақ Шакировка аталған. Бұл ол кісінің беделіне байланысты емес, сол тұстағы ұлты орыс басшының бірі: «озат шопан Шәкірдің ауылын Шакировка деп жаза салындар» деген бір ауыз сөзден қойылып кеткен.

Қазақ даласында осы күні Затобол, Заречный, Притобольский, Приреченский секілді зорлап жапсырылған жер атаулары көбейіп кетті. Бұл сөздердің мағынасы Тобылдың жағасы, сырты, өзеннің жағасы немесе маңайы деген ұғымды білдіретіні аттарынан-ақ көрініп тұр.

Қасиетті жер атауын қайтарып беруді талап ететін мезгіл жеткен тұста жеткен жерімізді салмақтап, асылдарымызды ардақтап жатсақ, бұл – елдіктің белгісі. Тәні өртке шарпылған, санасы дертпен уланған, жанары жаспен суланған халықтың тілі әлі күнге тоқалдан туған баланың күйін кешіп келеді.

Атамекенімізді бірлігіміздің айғағы, ана тілімізді тірлігіміздің қайнары деп есептейтін болсақ, жеріміздің төбе құйқасы сыпырылып, жайылымға жаманы ғана қалғанын, суымыздың балығы мен бақасы таусылып, табаны ғана қалғанын, жағалаудың жекені мен борығы таусылып, келімсектердің бос қалбыры мен арағы ғана қалғанын, ал қазақ тілінің бұлтылдаған бұлшық еті бар білегі емес, сүйегінде жілік майы бар, тепсе темір үзетін аяғы да емес, жәудіреген жанары ғана қалғанын мойындауымыз керек.

Ешқашан кемдік көрмеген орыс тіліне теңдік сұрағандар пиғылын түсіну қиын. Тың кеңшарлары қазақ ауылдарының кескін-келбетін айқындай алмайтыны ақиқат /2/.

Ономастикалық атау беру бүгіннің ғана шаруасы емес. Сол атауларды көшелерге, нысандарға беру арқылы еліміздің, халқымыздың тарихы мен мәдениетіне, көрнекті тұлғаларға зор құрмет көрсетіледі. Әрі көпшіліктің назарына белгілі бір құнды ақпарат ұсынатынымызды ұмытпағанымыз абзал. Сондықтан бойында тарихи, саяси және мәдени ақпарат жинақталған мұндай атауларды ұсынуда үлкен ыждаһаттылық танытуымыз қажет. Әр атау ономастикаға қатысты заңнамалық құжаттарға, ең бастысы **мемлекеттілігіміздің мүддесіне сәйкес** әбден саралануы қажет. Осыны елін сүйер әр тұлға есінде сақтағаны дұрыс.

СОВРЕМЕННЫЕ И ИСТОРИЧЕСКИЕ НАЗВАНИЯ КОСТАНАЙСКОЙ ОБЛАСТИ

ВВЕДЕНИЕ

Целями и задачами, намеченными Государственной программой развития и функционирования языков в Республике Казахстан на 2011- 2020 годы, является совершенствование развития языковой культуры в обществе, и в том числе доработки нормативно-правовой базы в сфере ономастики, разработки правил написания на государственном языке и транслитерации на русском и других языках, упорядочение и координация наименований географических объектов, мониторинг наглядных информации и текстов реклам в сфере ономастики. Для достижения реализации задач государственной программы 21 января 2013 года был принят Закон «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам ономастики».

На основе этого закона и последующих нормативно-правовых актов ведется целенаправленная работа по совершенствованию ономастической деятельности.

Развитие Казахстана как независимого государство, создание национальных и государственных ценностей тесно связано и с сферой ономастической деятельности. В течение двадцати пяти лет государственной независимости успешно реализованы многие задачи в этом направлении.

В целях упорядочения ономастической работы необходимо определить общие принципы. Такие ономастические принципы должны строиться на объективности, прозрачности и неотменности исторической справедливости, на укреплении ценности и приоритетности цели государства.

Во первых, работа по возрождению исконно географических названий должна проводиться постоянно и системно. В связи с этим будут возвращены исторические названия городов, районов и населенных пунктов. Но к сожалению, в некоторых регионах республики

до сих пор остаются названия царской колониальной политики и идеологии советской системы.

В Костайской области, которая является объектом данного анализа, на сегодня неизменными остаются названия: Ленина – в 113 объектах, Советской – 73, Октябрьской – 84. Это только названия советского периода. Много названий остаются со времен царской колониальной эпохи и разных политических компании, например, Алексеевка, Николаевка, Антоновка, Коммунистическая, Пролетарская, Пятилетка, Семилетка, 25 лет Октября, 40 лет Октября, 50 лет Октября, 60 лет Октября, 21 партсъезда, 22 партсъезда, 30 лет ВЛКСМ, 50 лет ВЛКСМ, 60 лет ВЛКСМ, 50 лет Каз ССР, Буденновка, Комсомольская, Пионерская, Целинная и т.д.

Кроме того, до сих пор в названиях улиц ауылов и городов встречаются имена коммунистических вождей и деятелей: Маркса, Энгельса, Баумана, Кирова, Тухачевского, Урицкого, Фрунзе, Котовского, Дзержинского, Калинина.

Понятно, что такие **устаревшее идеологические названия** остаются по-прежнему на вывесках улиц ауылов и городов, что требует усиления онтомастической работы на местах.

Во-вторых, при переименовании необходимо учитывать мнения всего населения, для этого необходимо районным, областным органам активно проводит работу по переименованию исходя из учета общественного мнения. В вопросах переименования не должно быть землячества, или трайболистических настроев, переименования **должны исходит из интересов государства.**

В третьих, сегодня издаются множество научных трудов, исследований и познавательных материалов по краеведению. Такие материалы должны активно освещаться населению через средства массовой информации, теле-радиовещания, интернет-ресурсы. Переименования названия не только показатель местности, улиц, ауылов, это прежде всего история и летопись нашей страны. Это дань истории и уважения родной земле, истории Родины, а главное все это нужно будущему поколению казахстанцев.

Мы - один народ, одно государство. Поэтому и земля, и культу-

---

ра, и видные деятели страны - наше общее достояние. Например, названия Акмешіт в Кызылорде, или Қазығұрт в Шымкенте, Ұлытау в Караганде не относится только им. Имена великого казахского композитора Дины Нурпейсовой, великих писателей и поэтов, таких как Габит Мусрепов, Илияс Жансугуров гордость и достояние не только жителей Атырауской, Северо-Казахстанской и Алматинской областей соответственно, они едины для всех, и должны учитываться при переименовании во всех регионах страны. Казахская земля, ее история, язык и культура народа является единым для нации. Глава государства Нурсултан Абишевич Назарбаев почеркнул: *«Вся история Казахстана – это история единства. Казахи – народ, который всегда шли путем единения и объединения».*

Мы гордимся развитием Казахстана как независимого государства, признанием его достойное место в глобальном геополитическом пространстве, и признаем что без признания нашей истории и уважения к прошлому нет будущего страны.

На любом этапе развития общества ономастические наименования имели важное историческое значение. Ни одно человеческое сообщество, ни одно государство в процессе своего развития не обходились без собственного набора антропонимов и топонимов. Также и казахстанское сообщество имеет свою ономастическую систему, сформировавшуюся в далеком историческом прошлом. Национальная ономастическая система Казахстана, складывавшаяся на протяжении многих столетий, начиная со второй половины XIX века подверглась кардинальным изменениям и вынуждена была служить колониальным интересам царского правительства, а позже тоталитарной политике советской системы. Идеологи колониального и тоталитарного режимов превратили ономастику в политическое средство воздействия на историко-культурное сознание общества. В результате был нанесен огромный ущерб самобытности, национальной специфике казахской ономастики, особенно его топонимической и антропонимической системам. Карта Казахстана была подвергнута значительным искажениям.

В связи с этим Первым Президентом Республики Казахстан Нурсултаном Абишевичем Назарбаевым были выдвинуты важные

национальные идеи, такие как «**Ұлы дала елі**», «**Мәңгілік ел**». Такие названия со смыслом должны занимать достойное место в ономастическом пространстве страны. Например, гармонично звучали бы, они если именовать главный проспект города или района проспектом «**Ұлы дала елі**», или парк отдыха и культуры парком «**Мәңгілік ел**».

Данный сборник, разработанный Комитетом по развитию языка и общественно-политической работы Министерства культуры и спорта Республики Казахстан призван сформулировать общее видение вопросов, накопившихся в сфере ономастической работы.

ГОРОД КОСТАНАЙ

краткая информация о городе Костанай

Костанай – административный, экономический и культурный центр Костанайской области. Один из крупных транспортных узлов железнодорожной, авиационной и автомобильной дорог Казахстана. Город расположен в степной зоне на севере Тургайского плато, в юге Западной части Западно-Сибирской равнины. Он расположен на берегу реки Тобол, где текут ветви Абыльсай и Костанай

Костанай - одно из старейших поселений в этом регионе. Основан в 1897 году Указом российского царя, в поселке «Костанай», который был эспроприирован у местных казахских племен русскими крестьянами, переселившихся из Поволжья и Оренбургской губернии. Первоначально он назывался «Николаевка». 1893 году в соответствии с бывшим территориально-административным делением Тургайского района, который была частью Казахстана, он был переименован в Костанай и стал центром Костанайского уезда. В 1912-1913 годы в связи со строительством Челябинско-Троицко-Костанайского филиала Южно-Сибирской железнодорожной линии, Костанай смог установить прямые торговые отношения с регионами Центральной России, которые являются одними из самых передовых регионов промышленного развития в России. В результате Костанай стал одним из крупнейших торговых центров в Северном Казахстане.

ГОРОД РУДНЫЙ.

краткая информация о городе

Рудный – город Костанайской области. Территория города Рудный составляет – 0,1 тыс. кв.м. Расстояние от областного центра - 46 км. Административно-территориальная единица города Рудный включает: поселки **Кашар, Горняцк, Перцев.**

Есть следующая информация о названии Рудного. Строители трассы «Соколовстрой» свою деревню называли Рудным. Первопроходцы города - шахтеры называли его Рудногорск и считали, что это названия более подходящем для поселка. Руководители треста и комбината, когда писали в разные органы, всегда убирали названия

«чужих»), в ответных письмах указывали адрес, которое они выбрали. Точка в этом вопросе была поставлена на первой странице четырнадцатого выпуска журнала «Огонек» в 1955 году. Владимир Полинов, специальный корреспондент московского журнала «Огонек», сфотографировав шахтеров и строителей написал в своем очерке: «Этот город отсутствует на карте и не имеет названия. Но первопроходцы «Магнитки» считают самым достойным названием для него Рудный». Очерк так и был назван «Поселок Рудный».

Журнал с большим тиражом распространялся по всей стране, и изменить ситуацию было трудно. Были письма со всех концов Советского Союза, где, люди намеревались приехать на строительство города, там же был указан адрес: Костанайская область, город Рудный. В то же время был поставлен вопрос об официальном наименовании рабочего поселка. Поскольку в народе его называли Рудным, готовившие документы чиновники согласились с нынешним названием.

30 августа 1957 года Указом Президиума Верховного Совета КазССР рабочий поселок Рудный переименован в город Рудный. С тех пор город Рудный превратился в крупный промышленный и культурный центр Костанайской области и Республики Казахстан.

Но мы не должны забывать, что историческое название этого места - *Сарыбай*. /7/.

Президент страны Нурсултан Назарбаев напомнил, что настало время поставить в центр внимания духовную сферу, подчеркнув, что в этом направлении необходимо проводить работу по повышению национального сознания, чтобы сформировать единую нацию. Основным требованием духовного обновления является сохранение национального кода. Духовное возрождение – это есть национально-духовные корни страны. Стремясь стать конкурентоспособной страной на основе этих духовных ценностей мы найдем наше достойное место в мире.

Каждая страна имеет богатые духовные ценности, накопленные на протяжении многих столетий, принятые обществом и почитаемые народом. И наш национальный дух всегда должен оставаться с нами.

В эпоху глобализации духовное развитие народа является главным направлением. Те, кто реализует эти планы, - это наша патриотическая молодежь, которая любит свою страну, землю и людей. В целях воспитания подрастающего поколения в духе патриотизма в учебные программы включены программы «Туған жер». Таким образом, программа «Туған жер» становится настоящим краеугольным камнем общенационального патриотизма. Духовное возрождение должно начаться с возрождения исторических названий страны.

ГОРОД ЛИСАКОВСК

краткая информация о городе Лисаковск

Лисаковск – город Костанайской области. Он расположен на истоке реки Тобол, в 18 км к югу от крупнейшей железнодорожной станции в Тоболе, в 110 км к югу от Костанай, в центре региона.

Административно-территориальная единица включает город Лисаковск, поселок Октябрьский.

Историческое название Лисаковска - *Наурызбай* /2/.

Названия Красногорска и Октября идеологически устарели и не имеют смыслового значения.

КОСТАНАЙСКИЙ РАЙОН

общая характеристика Кустанайского района

Костанайский район создан 1 апреля 1921 года на основе Костанайской уездной волости Оренбургской–Тургайской губернии и вновь образованной Свердловской волости в составе Костанайской губернии (центром – город Кустанай). С образованием Костанайский район несколько раз был подвергнут к административно-территориальному изменению. Решением от 15 июля 1994 года Костанайского областного маслихата в рамках сельских территорий были образованы сельские округа. Указом Президента Республики Казахстан от 17 июня 1997 года была изменена транскрипция Костанайского района. Нынешний территориальный состав Костанайского района выглядит следующим образом:

Поселок Затобол

Исторические сведения:

В некоторых источниках относительно названия Затобол имеется такая информация: «Группа крестьян с целью проживания в Северо-Казахстанской области заселились на правом берегу, непокорной реки Тобол малой группой людей. Первоначально в конце XIX заселилась маленькое стойбище из шестей семьи, а в начале XX века выросло до восьмисот семей. И превратились жители селения в поставщиков рыб, хлеба, мяса и отдельная группа людей в поставщиков крупного рогатого скота города Костаная. Люди, уставшие с большой дороги, находили здесь приют и пищу. Земли здесь были плодородными, крестьяне сожали пшеницу, картофель, рожь. Заселение было произвольным, каждый поселенец, самостоятельно распоряжался землей, поэтому первое время поселение назвали «Самодуровкой». Костанайское уездное руководство осталось довольным трудолюбием и стойкости переселенцев, согласилось фактом появления нового поселка и зарегистрировал как населенный пункт в системе самоуправления» /1/.

«Название Затобола - это населенный пункт на другой стороне Тобола». **На самом деле, это плодородная, травянистая местность нашими предками именовалась «Құтты алап» /2/.**

В рассказе писателя классика Беймбета Майлина «Жалбыр» приводится подтверждающий факт. «Если вы спуститесь по реке Тобыл, проходя ауыл за ауылом доберетесь до города Костанай, и вы окажетесь посреди двух волостей. Какова земля. Большие массивные поля вдоль Тобола, когда Тобол течет, она выходит из берегов. В разгар июньских стволов поля покрываются тысячами цветных можжевельников, в июле превращается в зеленые луга, сверкающими бороздами. Это место, наполненное зеленой травой называлось «Благословенные массивы Тобола». Пастбища доступны только для скота богатых. Скотам бедных людей на пастбище закрыты дороги: бедный только и работает на богатого бесплатно, чтобы получить хотя бы сено.» (Б.Майлин. «Ел сыры». Алматы: Жазушы, 1994 год.) Глядя на эти два факта, очевидно, что крестьяне, заинтересованные в плодородных землях, не только поселились на лугах местно-

---

го населения и занимались садоводством, но и изменили исконные название земель, а именно приняв название Затобол, то есть по ту сторону реки Тобол. Писатель Жанисбек Молдагалиев («Жомарт жүрек» Алматы: Өнер, 1990гж.) комментирует название Самодуровка: «Самодуровка расположена восточнее Тобола, он как бы является щитом уездного города, она всегда открыта для всяких посетителей, для беженцев, которых никто не считал за людей. Жители степи всегда обходили это город, на паром для входа в город они приходили с другой сторны. Головорезы общежития их не пропускали, обкрадовали, то избивали. Вот так Затоболовка превратилась в Самодуровку» /2/.

Писатель в книге, посвященной Ибраю Алтынсарину, «Алғашқы қоңырау» пишет: «Как ночные совы охотятся за мышами, они тоже охотились за людьми, ловили бедных сирот, вдов и всю бедноту головой погружали в воду Тобола, крестили и «превращали» их в православных. Это было в то время когда на одной из ветви Тобола в Абилсае началась стройка форпоста. Местоположение вольнонаемных военных русские называли «Самодуровка», а казахи «Дорак қала». Напившись самогонки, пьяные стреляли издали в казахов всадников, если смогли поймать, то надругались, били, издевались над женьщинами, насиловали»/2/.

Есть свидетельство того, что солдаты царя издевались не только над казахами, поселенцев крестьян также не щадил. Забирали все, выращенное честным трудом, все это наглядно показывает, обыденность деяний колонизаторов, наименование «Самодуровка» отвечает за себя. Сомнительное названия и «Затоболовка», казахи прежде называли эти места «Құтты алап», что переводится «Благодатная земля».

Александровский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят: *Александровка, Давыденкова, Жукова*. Ауыл *Александровка* расположено в 43 км от поселка Затобол. Историческое название Александровка – *Шектібай* /3/ .

Ауыл *Давыденкова* расположена в 30 км от поселка Затобол. Историческое название – *Кенжебай* /3/.

Белозерский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят: ***Белозерка, Балықты, Сергеевка, Борис-Романовка.*** Историческое название ***Белозерки*** – Аккөл.

Название ***Сергеевка*** является один из самых распространенных названий советского периода.

Например, Новосергеевка в Актюбинской области переименована – в Құмсай, Сергеевка - в Қарабұлақ, В Алматинской области Сергеевка переименована – в Бесмойнақ, Сергеевка в Восточно-Казахстанской области в Қайнар.

Владимировский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят: ***Владимировка, Сормовка, Янушевка, Воскресеновка.*** Историческое название ауыла ***Владимировка***, что расположена в северной части Кустанайского района – ***Қайранкөл*** /3/ .

Сормов назван в честь Локомотивного завода в районе Сормова, города Нижний Новгород, Российской Федерации. Историческое название – ***Малай – Бектау***.

Названия ауыла ***Воскресеновка*** связана с религиозным понятием - дня воскресения. На этих местах проживали казахи. Воскресеновка часто встречается в регионах Казахстана, например, в Жетикольском округе Айыртауского района Северо-Казахстанской области, в населенных пунктах Восточно-Казахстанской, Павлодарской, Жамбылской областей. ***Воскресеновка*** в Жамбылской области переименована на имя батыра Андаса /4/.

Глазуновский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят: ***Глазуновка, Семеновка, Степное.*** Наименование ***Семеновка*** очень сомнительного происхождения. В Карагандинской области с таким названием ***Семеновка*** переименована в Кабакөл.

Колонизаторам при колонизации казахских земель казалось, что земли безсхозные и не имеют историю, названия, исходя из этого они разбрасывались названиями направо и налево. Для убедительности привести примеры в советский период в одной только Павлодарской области с названием ***Степное*** было два населенных пункта. С приобретением Независимости одно ***Степное*** в Пав-

---

лодарской области стал называться - Көктөбе, а другая - Беріктал, то есть были возвращены исторические топонимы земли. Также *Степное*, что в Актюбинской области переименована в Көкпекті, в Восточно-Казахстанской области *Степное* стало – Құртай, *Степное* в Южно-Казахстанской области – Ақжар /4/.

Ждановский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят: *Аққабак, Васильевка, Жданов, Киров, Семилетка.*

Название *Васильевка* по смысловому значению вызывает сомнение. В Восточно-Казахстанской области это название переименовано именем Мамай батыра.

Семилетка – общественно-социальный топоним, она связана планомерным развитием сельского хозяйства, семилетними планами. Топоним не имеющий историческое значение, есть необходимость его замены.

Жамбылский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят: *Алтын дала, Жамбыл и Самир. Ауылный округ Заречный.*

В состав ауылного округа входят: *Заречный, Абай, Новоселовка, Осиновка, Рыспай, Талапкер. Заречный* означает дальняя сторона речки. Таких названий по всему Казахстану очень много. Заречное в Алматинской области переименовано в Мойнак, в Павлодарской области Заречное переименовано в Қызылжар /4/.

Историческое название ауыла *Новоселовка – Қастек*/3/ .

Майкольский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят ауылы *Мичурин, Алтынсарин, Садовое*. Все три названия переименованы в свои исторические названия. *Мичурин – Алтынсары көңі, Алтынсарин – Әлжан ауылы, Садовое – Қаражар.*

Московский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят: *Мәскеу и Светлый Жаркөл*. Исторические названия *Светлый Жаркөл – Жалтыркөл* /3/ .

Надеждинский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят: *Надеждинка, Майалап, Озерное*. Похожая на названия Надеждинка в Актюбинской области Но-

---

во-Надеждинка переименовано в Жарсай, *Надеждинская* в Алматинской области в Есік, а Надеждовка переименовано Қоңыр.

Озерное один из названия, имеющие смысловое значение. По стране было переименован 9 объектов с названием Озерное, они: два в Акмолинской области: Приозерное в – Жалғызқарағай, Озерное в Родину, в Актюбинской области Приозерное – в Ақкөл, Восточно-Казахстанской области Приозерное – в Тұғыл, В Карагандинской области первое Озерное – в Бұқар жырау, второе Озерное – в Шашубай, в Костанайской области Семиозерное – в Әулікөл, в Восточно-Казахстанской области Кривозерное – в Саумалкөл, второе Озерное – в Тілеусай /4/.

Октябрьский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят: *Октябрь, Молокановка, Лиманное, Нечаевка, Рыбное, Шоққарағай*. Название Октябрь - является идеологически устаревшим названием.

Историческое название *Молокановки* – Алтыбас-Санай ауылы /3/.

Название *Рыбное* само просится на перевод *Балықты*

Половниковский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят: *Половников, Жақсылық.*

Садчиковский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят: *Садчиковка, Константиновка*. Оба названия ауылов и имеющие смыслового значения, сомнительные названия.

Ульяновский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят ауылы *Ульянов, Бекежан, Ломосовка*. Наименование *Ульянов* является идеологически устаревшим названием. Например, Ульяновское, что в Алматинской области давно переименовано в Ынтымак, а Ульяновский район Карагандинской области переименован – в Бұқар жырау ауданы, ауыл Ульяновское – в Ботақара ауылы /4/.

Шишкинский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят *Сурикова и Шишкина*.

Положение названия населенных пунктов по Костанайскому району можно рассмотреть по нижеследующей схеме:

1. Общее количество названий по Костанайскому району – 52

2. Названия на казахском языке – 10.
3. Названия на русском языке – 42
4. Идеологически устаревшие названия – 13
5. Заменены исконно историческими названиями – 10

ФЕДОРОВСКИЙ РАЙОН

I. Общая характеристика Федоровского района

Федоровский район образован 17 января 1928 года. Район расположен в северо-западной части Костанайской области. Центр района — ауыл Федоровка. Состав Федоровского района:

Историческое название ауыла **Федоровка** – Жаркөл /5/.

Банновский ауылный округ.

В состав ауылного округа вошли: **Баннов, Қара қона, Цабелев, Чехов.**

Вишневый ауылный округ.

В состав ауылного округа вошли аулы: **Вишневый, Балықты, Белояровка, Уйский, Усаковка.**

Ауыл **Вишневый** расположен в лесной полосе реки Сарықопа. Примером удачного переименования для ауылчан (жителей) является переименование соседнего Вишневского района Акмолинской области в Аршалинский район, аул Вишневский в Ақбұлақ ауылы.

Белояровка – ауыл расположен в 85 км северо-восточной части

ауыла Федоровка. Историческое название – *Ақжарлы жер*.

Историческое название ауыла *Уйский* – *Мешіт ауылы* /3; 6/.

Историческое название ауыла *Усаковка* – *Ұсақ* /3/.

Воронежский ауылный округ.

В состав ауыльного округа вошли *Придорожный, Лысановка, Бикелек, Успенев* ауылдары кіреді.

Еще раз приводя примеры Акмолинской области, хотели бы сказать, что, *Придорожный* можно переименовать – в ауыл *Ақбұлақ*, Лысановка – Қаракөлін, Успеневка – Мыңжасар, этим самым вернули бы исторические названия местностей.

Жарколский ауылный округ.

В состав ауыльного округа вошли аулы: *Жаркөл, Александрополь, Андреевка, Владыкина, Затышенка, Копыченка, Приозерное, Целинное*.

Наименование *Андреевка* один из распространенных названий советского периода. В Актыубинской области наименования Андреевка переименована в Қызылжар, в Алматинской области Андреевка – в Қабанбай, Восточно-Казахстанской области Андреевка – Жаңа тілеу, в Жамбылской области Андреевка - Бөлтірік /4/.

Историческое название ауыла *Владыкина* – *Қосжалтыр* /3/.

Историческое название ауыла Затышенка от слова «затишье». Не имеет смыслового значения.

Историческое название ауыла *Копыченка* – *Кәштау* /3/.

Наименование ауыла *Приозерное* было подробно рассмотрено в материале Костанайского района.

Историческое название ауыла *Целинное* – *Байсалды* /3/.

Камышинский ауылный округ.

В состав ауыльного округа входят *Шаңдақ, Қамысты шаңдақ, Алаботалы, Жәңгір, Северное, Степное*.

Наглядным примером может стать переименование села *Северное* в Павлодарской области в *Ертіс*.

Наименование ауыла *Степное* подробно рассмотрено в материале Костанайского района.

Коржынкольский ауылный округ.

В состав ауыльного округа входят *Лесное, Березовка, Костычев-*

ка, Озерное. Названия этих ауылов требует необходимого изменения. Переименования сел названиями рек Мыңбай, Жекен, Сарыкөл – было бы исторически справедливым делом.

Косаральский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят ауылы *Кеңарал, Жыланды, Заринское, Новостройка, Тұрағаш. Заринское* – означает **Көкжиек**, *Новостройка* – означает **Жаңа қоныс**.

Костряковский сельский округ.

В состав ауылного округа входят *Костряков, Волковка, Грачев, Запасное, Ивангородское, Курское, Новоукраинка.*

Историческое название ауыла *Курское* – Тәтті ауыл /3/.

Ленинский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят *Ленин, Жаңақай, Байқайың, Заозерный, Новый*.

Историческое название ауыла *Ленин – Байғара* /3; 6/. Переименование ауылов **Ленин** надо рассматривать с идеологических требований современных реалии, названия ауылов *Заозерный, Новый* тоже должны измениться. В этом плане можно привести в примеры переименования **Новый** в Алматинской области – в Қосөзек, **Новый Узень** в Мангистауской области – Жаңаөзен, **Новый** – в Актюбинской области - Жаңақоныс /4/.

Новошумский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят *Тогызақ, Новошумный, Старошумный, Подгородное.*

Историческое название ауыла *Новошумный* – Қоскөл /3/.

Первомайский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят ауылы *Первомай, Дружба, Саржау, Трактон.*

Историческое название ауыла *Первомай* – Үлкен барак /3/.

Историческое название ауыла *Дружба* – Дәулетбай /3/.

Историческое название ауыла *Трактон* – Батпақкөл /3/.

Пешковский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят *Пешков, Большое, Давыдов, Калинов, Кравцов, Новоборисов, Полтавка, Тельманов.*

Историческое название ауыла *Кравцов* – Төртқара /3/.

Название ауыла *Большое* связано со словом «большевик». Идеологический устаревшее слово.

Историческое название ауыла **Калинов – Жүзжарған** /3/.

Историческое название ауыла **Полтавка – Балтау** /3/.

Украинский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят ауылы **Малороссийка, Дмитриевка, Домбарка, Дубровка.**

Историческое название ауыла **Федоровка – Жаркөл** /3/.

Названия **Дмитриевка**, также как названия **Сергеевка, Андреевка** являются самыми распространенными советского периода.

Шандакский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят ауылы **Мирный, Арал, Крам, Дорожный.**

Например, Мирный в Восточно-Казахстанской области переименован в Көктерек, Придорожное в Акмолинской области в Ақбұлақ. Эти примеры наглядно показывает решения вопросов.

Положение названия населенных пунктов по Федоровскому району можно рассмотреть по нижеследующей схеме.

1. Общее количество названий по Федоровскому району – **67**
2. Названия на казахском языке – **17**
3. Названия на русском языке – **50**
4. Идеологически устаревшие названия – **30**
5. Заменены исконно историческими названиями – **19**

ТАРАНОВСКИЙ РАЙОН

I. Общая характеристика Тарановского района

Тарановский район образован 29 января 1939 года. До 1922 года нынешняя территория района входила в состав Аятской волости. В связи с этим был переименован в Викторовскую волость. С начала район называли Викторовским, затем Тобольским районом. С 1966 года район стал называться Тарановским районом. Районный центр – ауыл Таран. В состав Тарановского района входят:

Тобыл, Евгеновка, Приозерное, Юбилейное.

Историческое название ауыла ***Евгеновка – Матай*** /3/.

Историческое название ауыла ***Приозерное – Мақпал*** /3/. Название ***Приозерное*** раскидано по всей стране, соответственно тоже требуют замены на исторические названия местности.

Также наименование ***Юбилейное*** одна из распространенных названий советского периода.

Например, в Актюбинской области название Юбилейное было переименовано – в Алтынды, Юбилейное в Алматинской области в Көлсай, Юбилейное в Восточно-Казахстанской области в Бөке, ауыл Юбилейное Жангелдинского района Костанайской области в Милысай, ауыл Юбилейное Южно-Казахстанской области в ауыл Өркен, второе Юбилейное ЮКО в ауыл Жаушықұм.

Асенкритовский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят ауылы ***Асенкритов, Варваринка, Қызыл-Жар, Майлин, Николаевка, Баталы.***

Историческое название ауыла ***Асенкритовка – Ахмет ауылы*** /3/.

Историческое название ауыла ***Варваринка – Көрпелі*** /2/.

Николаевка тоже распространенное название по всей стране, историческое название ауыла ***Николаевка – Қызылтал*** /2/.

В 9-ти населенных пунктах страны были изменены названия сел ***Николаевка***. Эти 3 названия в Алматинской области – первое переименовано в Ажар, второе – в Жетіген, третье – в Құйған, 2 названия в Восточно-Казахстанкой области - одно в Кентарлау, второе – в Мойылды, Николаевка в Жамбылской области – в Шапырашты, а

Новониколаевка – в Байзақ, Николаевка в Павлодарской области – в Мамбеткөл, Новониколаевка в ЮКО в Жабағылы /4/.

Белинский ауылный округ.

В состав округа входят: ***Жамбаскөл, Қайыңдыкөл.***

Қайранкөлский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят ***Қосжалтыр, Достияр, Мақсұт, Шегебай.***

Калининский ауылный округ.

В состав этого ауылного округа входят ***Береговое, Нагорное.*** Эти названия не имеют не исторического, не идеологического, не воспитательного значения. Они по своей этимологии схожи с названиями Озерная, Степная. Есть необходимость замены названиями, имеющими казахстанское патриотическое значение. Очень удачным переименованием можно назвать в соседней Актюбинской области название ***Нагорное*** на исконное название Саржансай.

Красносельский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят ***Аят, Журавлевка, Красносельское, Щербиновка.***

Красносельское – устаревшее название с идеологической точки зрения, по всей стране имеется 39 таких названий. Историческое название – ***Қараоба.***

Историческое название ***Щербиновки – Қайыңдыкөл*** /3/.

Историческое название ***Журавлевки – Жабағы*** /3/.

Майский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят ***Май, Приреченское.*** ***Май*** – идеологически устаревшее название. Это связана с 1-майскими праздниками советского периода, название ***Приреченское*** схожа с названиями Озерная, Степная, Нагорное .

Набережненский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят ***Набережный, Елизаветинка, Халвай.***

Халвай подвергнут к звуковому изменению. Историческое название – ***Қалбай*** /3/.

Названия ***Набережный, Елизаветинка*** относится не имеющего

исторического, идеологического и культурного значения, названия ауыла *Барсуков* подвергнут к звуковому изменению. Историческое название – **Борсықбай** /2/.

Название ауыла *Нелюбин*. Историческое его название – **Қосшығұл** /3/.

Новоильинский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят *Ақсуат, Богородское, Валерьяновка, Козыревка, Ленин, Мирный, Новоильиновка, Притобольское, Увальное*. Как мы видим, название ауылного округа и названия аулов идеологически устарели и не имеют значения, которые не имеют отношения к сегодняшним требованиям.

Павловский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят *Апановка, Қоржынкөл, Павловка*.

Название ауыла *Апановка* подвергнут звуковому изменению. Историческое название ауыла – **Апан** /3/.

Историческое название ауыла *Павловка* – **Майшолак** /2/.

Таранский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят ауылы *Таран, Вороненское, Орынбор*.

Историческое название ауыла *Таран* – **Әйет** /3/.

Историческое название ауыла *Ленин* – **Қорпылдақ** /2/.

Үшсорский ауылный округ.

В состав ауылного округа входят *Смайловка, Үшсор*.

Положение названий населенных пунктов по Таранскому району можно рассмотреть по нижеследующей схеме.

1. Общее количество названия по Таранскому району – **46**
2. Названия на казахском языке – **17**, в том числе **3** из них подвергнуты звуковому изменению до неузнаваемости.
3. Названия на русском языке – **29**
4. Идеологически устаревшие названия – **15**
5. Заменены исконно историческими названиями – **5**

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Ономастические названия, топонимы - это прежде всего наша история, которая живет в сознании народа. Когда наши предки говорят: «Название нашей земли - это наша история», видимо они имели ввиду родную землю, ее историю, обычаи и традиции нации. Если учесть, что цель ономастики национальные интересы, то невольно возникает вопрос справилась ли с честью «казахская ономастика в защите интересов исторических названий родной земли?».

Ученый Галым Акылбек Шаяхметов в своей статье «Надо вернуть исторические названия» пишет, что необходимо вернуть все то что связано с историей и географическими названиями родной земли в сознание народа.

«Наше время - это ребенок прошлого и отец будущего», - сказал Ахмет Байтурсынов, и тем самым поставил перед нами решение тяжелой задачи прошлого и будущего. Конечно из прошлого нам осталось много мусора.

Бесспорно это нелегкая задача, которая шла на протяжении многих лет, начиная с колонизаторской политики царского правительства, а позже тоталитарной политики советской системы. В последнее время на страницах средств массовой информации возникают разные мнения по поводу того или иного переименования на местах.

... Названия двух городов из четырех в Костанайской области на русском языке. Хотя исконное название города Рудного – Сарыбай и на месте города Лисаковска находился ауыл Наурызбай.

... Если взглянуть на карту Костанайской области невозможно оторвать глаз от насильно прикрепленных идеологических названий: Михайловка, Суриковка, Костряковка, Рязановка, Давыденовка, Константиновка, Татьяневка, Янушевка, Докучаевка, Малороссийка, Варваровка, Нечаевка, Крыловка, Свердловка, Ливановка, Успенковка, Диевка, Москалевка, Тимофеевка, Анновка, Буденновка, Маковка, Славянка, Каменка, Лютинка, Белояровка, Харьковка, Тимирязевка, Барвиновка, Новониколаевка, Новопокровка, Ново-нежинка, Новошумновка, Воскресеновка, Ершовка, Миролюбовка,

---

Святогорка, Милютинка, Валерьяновка, Банновка, Костряковка, Подгородка, Тавриченка, Затоболовка...

Эти названия и именованья не имеют никакого значения или не связаны с историей казахской земли. Некоторые казахские имена подвергнуты искажению, например, Шакировка стало Шадыксаевкой. Все это только малая часть, а сколько населенных пунктов с окончанием «ский»: Александровский, Владимирский, Бауманский, Ленинский, Приуральский. Невозможно посчитать. Например, Шакировка была ауылом в Аулиекольском районе. Шакир был передовым чабаном в этом ауыле, и Шакировым назвали в честь его при жизни. Мы ничего не имеем против заслуженного человека, но удивляемся тому, как росчерком пера одного руководителя: «Напишите название ауыла Шакировкой в честь предового чабана Шакирова» в один момент ауыл стал Шакировкой.

Как много названий, таких как Затобол, Заречный, Притобольский, Приреченский. Все эти наименования не имеют смысловых нагрузок, и показывают привязанность к чему-то.

Ономастика – это национальный язык, национальная история, национальные интересы, национальные духовные ценности, не терпит изменений, навязываемых извне. Издревле сформированные и исторически сложившиеся названия географических местностей, административных единиц, это как древняя летопись истории. И каждое их изменение воспринимается, как редакция истории»/2/.

Новые ономастические реалии определили существенные изменения и в ономастике Казахстана. Они продиктованы причинами идеологического, культурно-национального характера независимого Казахстана, то нужно с особой серьезностью относиться к ономастическим названиям. Топонимы - это не просто названия населенных пунктов, но и мощнейшие идентификаторы, способствующие консолидации нашего народа в единое государство с единым будущим.

ДЕРЕККӨЗ:

1. Қостанай ауданы – Уикипедия (<https://kk.wikipedia.org/wiki>).
2. Ақылбек Шаяхмет. Тарихи атаулар қайта оралуы керек./ [http:// abai.kz](http://abai.kz)
3. Историческая топонимика Костанайской области. В 5-ти частях. Научное издание. Часть 2 (Карабалыкский, Федоровский и Костанайский районы). – Костанай: ТОО «Центрум», 2010. – 294 с.
4. Қазақстанның қайта аталған елді-мекендері мен облыстары. / <http://www.aparu.kz>
5. Оразалы Жақсанов. Қазақ көшесі неге қысқа?/ <http://abai.kz>
6. Черныш М. П. Фёдоровский район: вчера и сегодня. Костанай: Костанайский печатный двор, 2005.
7. Амандық Қорғанұлы. Қостанай облысындағы бұрмаланған жер-су атаулары туралы немесе ономастика комиссиясына құлаққағыс / <http://tobyl-torgai.kz>

Ескерту: елді мекендегі көшелер мен алаң аттары, ескерткіш тақталары жалпы қазақстандық патриотизмді қалыптастырудың бір тетігі болғаны жөн. Қостанай, Рудный, Лисаков қалаларына және Қостанай, Федоров, Таран аудандарына қарасты ауылдық округтердегі көше атауларын сараптай келе, кеңестік саясаттың сарқыншақтары бүгінгі таңға дейін сақталып келгенін байқадық. Идеологиялық жағынан ескірген атауларды ұлттық сананы қалыптастыратын, тәрбиелік мәні зор атаулармен алмастыру ең алдымен жас ұрпақ үшін қажет. Кестеде идеологиялық жағынан ескірген, көп қайталанатын және жаңғыртуға сұранып тұрған атаулар енгізілді.

ҚОСЫМША 1

ҚОСТАНАЙ ҚАЛАСЫНДАҒЫ ИДЕОЛОГИЯЛЫҚ ТҰРҒЫДАН ЕСКІРГЕН КӨШЕ АТАУЛАРЫНЫҢ ТІЗІМІ

№	Көше атауы
1	1 Костанайская
2	1 Май
3	1 Речная
4	2 Речная
5	1 Рудненская
6	1 Цветочный пер.
7	2 Цветочный пер.
8	3 Цветочный пер.
9	1 Челябинская
10	2 Костанайская
11	2 мкр
12	2 Рудненская
13	2 Совхозная
14	2 Центральная
15	2 Челябинская

16	3 Костанайская
17	3 Рудненская
18	3 Центральная
19	3 Челябинская
20	4 Костанайская
21	4 мкр
22	4 Рудненская
23	4 Челябинская
24	30 лет Целины (Дружба)
25	40 лет Октября (Киевский)
26	40 лет Победы (Дружба)
27	70 лет Октября (Дружба)
28	5 Апреля
29	5 Декабря
30	5 мкр
31	5 Челябинская
32	6 мкр
33	6 Челябинская
34	7 мкр
35	6 Солнечная
36	7 Солнечная
37	8 Марта
38	8 мкр
39	8 Солнечная
40	9 мкр
41	11 Солнечная
42	Авиационная
43	Автозаводская
44	Автомобильная
45	Аэропорт

46	Базовая
47	Бауман
48	Беда
49	Береговая
50	Введенская
51	Водников
52	Водяная
53	Воинов Интернационалистов
54	Вокзальная
55	Ворошилов
56	Восточная
57	Высокая
58	Гагарин
59	Гаражи
60	Гвардейская
61	Геологическая (Геофизик)
62	Дачная
63	Дзержинский
64	Дорожная
65	Дорожников
66	Дружба (Дружба)
67	Железнодорожная
68	Заводская
69	Западная
70	Заря
71	Зеленая
72	Зеленая (Геофизик)
73	Зерновая
74	К.Маркс
75	Карьерная

76	Квартал
77	Квасовская
78	Киевская
79	Кирпичная
80	Ключевая
81	Колесная
82	Комсомольская
83	Кооперативная
84	Короткая
85	Космодемьянская
86	Костанай - 2
87	Костанайская
88	Краснопартизанская
89	Красносельская
90	Красный кузнец
91	Крестьянская
92	Крупская
93	Кустанайская
94	Левобережная
95	Ленинградская
96	Лесная
97	Линейная
98	Матросов
99	Механизаторлар
100	Мехколонна 128
101	Мехколонна 27
102	Мехколонна 58
103	Минская
104	Молодежная (Дружба)
105	Мичурин

106	Мостовая
107	Набережная
108	Набережная (Аманкелді)
109	Набережная (Геофизик)
110	Олимпийская
111	Павших борцов
112	Парковая (Дружба)
113	Переулок Введенский
114	Переулок Дальний
115	Переулок Железный
116	Переулок Зеленый
117	Переулок Ленинградский
118	Переулок Родничковый
119	Переулок Садовый
120	Переулок Уральский
121	Перронная
122	Песочная
123	Пионерская (Дружба)
124	Плеханов
125	Придорожная (Ударник)
126	Победа
127	Полевая
128	Попович
129	Почтовая
130	Проезд Восточный
131	Проезд Железнодорожный
132	Проезд Киевский
133	Проезд Комсомольский
134	Проезд Космонавтов
135	Проезд Ленинградский

136	Проезд Лермонтова
137	Проезд Садовый
138	Проезд Соколовский
139	Проезд Солнечный
140	Проезд Спартак
141	Проезд Станционный
142	Проезд Уральский
143	Проезд Цветочный
144	Пригородная
145	Придорожная
146	Притобольская
147	Пролетарская
148	Промбаза
149	Промзона
150	Промзона Костанай -2
151	Промышленная
152	Путевая
153	Путейская (Костанай-2)
154	Рабочая
155	Революция
156	Рудненская
157	Садовая
158	Садовая (Дружба)
159	Садовая(Ударник)
160	Сарбайская
161	Свобода
162	Северная Промзона
163	Сибирская
164	Складская
165	Совхозная

166	Соколовская
167	Солнечная (Дружба)
168	Спартак
169	Спортивная
170	Станционная
171	Степная
172	Степная (Дружба)
173	Степная (Геофизик)
174	Степная (Ударник)
175	Строительная
176	Строительная (Дружба)
177	Текстильщиков
178	Тепличная
179	Тепличный комбинат
180	Титов
181	Тобольская
182	Транспортная
183	Троицкая
184	Трудовая (Дружба)
185	Тупиковая
186	Узкоколейная
187	Уральская
188	Урожайная
189	Фабричная
190	Фрунзе
191	Химиков
192	Целинная
193	Центральная
194	Центральная(Ударник)
195	Челябинская

196	Школьная
197	Школьная (Дружба)
198	Штабная
199	Элеваторная
200	Энгельс
201	Энергетиков
202	Энергетиков
203	Юбилейная

ҚОСЫМША 2

РУДНЫЙ ҚАЛАСЫНДАҒЫ ИДЕОЛОГИЯЛЫҚ ТҰРҒЫДАН ЕСКІРГЕН КӨШЕ АТАУЛАРЫНЫҢ ТІЗІМІ

№	Көше атауы
1	40 лет Октября
2	50 лет Октября
3	Бабушкин
4	Дзержинский
5	Калинин
6	Киров
7	Коммунарлов
8	Котовский
9	Ленин
10	Октябрьская
11	Пионерская
12	Свердлов
13	Сергей Лазо
14	Фрунзе
15	Комсомольский даңғылы

Горняцкий кенті	
1	Партизанская
2	Сергей Лазо

ҚОСЫМША 3

ЛИСАКОВ ҚАЛАСЫНДАҒЫ ИДЕОЛОГИЯЛЫҚ ТҰРҒЫДАН ЕСКІРГЕН КӨШЕ АТАУЛАРЫНЫҢ ТІЗІМІ

№	Көше атауы
1	Коммунистическая
2	Ленин
3	Пионерская
4	Комсомольская
Октябрь кенті	
1	Комсомольская

ҚОСЫМША 4

ҚОСТАНАЙ АУДАНЫНА ҚАРАСТЫ АУЫЛДЫҚ ОКРУГТЕРДЕГІ ИДЕОЛОГИЯЛЫҚ ТҰРҒЫДАН ЕСКІРГЕН КӨШЕ АТАУЛАРЫНЫҢ ТІЗІМІ

№	Көше атауы
I	Александров а/о Орталығы – Александровка а.
1	Юбилейная
2	Комсомольская
3	Мир
4	Целинная
5	Московская
6	Набережная

7	Октябрьская
8	Первомайская
9	Школьная
10	Урожайная
II	Белозер а/о Орталығы – Белозерка а.
1	Южная
2	Зеленая
3	Калинин
4	Комсомольская
5	Молодежная
6	Парковая
7	Пионерская
8	Советская
9	Целинная
III	Владимиров а/о Орталығы – Владимировка а.
1	1 Мая
2	Восточный қиылысы
3	Гагарин
4	Дорожная
5	К. Маркс
6	Космонавтов
7	Ленин
8	Мир
9	Мичурин
10	Элеваторная
11	Октябрьская
12	Олимпийская
13	Подстанция

14	Рабочая
15	Релейка
16	Советская
17	Степная
18	Строительная
19	Студенческая
20	Терешкова
21	Целинная
22	Целинный қиылысы
23	Школьная
14	Рабочая
15	Релейка
16	Советская
17	Степная
18	Строительная
19	Студенческая
20	Терешкова
21	Целинная
22	Целинный қиылысы
23	Школьная
IV	Глазунов а/о Орталығы – Глазуновка а.
1	30 лет Целины Юбилейная
2	Гагарин
3	Комсомольская
4	Новая
5	О.Кошевой
6	Озерная
7	Орденосная

8	Спортивная
9	Степная
10	Школьная
11	Гагарин
V	Заречный а/о Орталығы – Заречное а.
1	Северная
2	30 лет победы
3	50 лет октября
4	60 лет СССР
5	Целинная
6	Апрельская
7	Речная
8	Дорожная
9	Западная
10	Ипподромная
11	Кубанская
12	Ленин
13	Юбилейная
14	Молодежная
15	Московская
16	Набережная
17	Южная
18	Новая
19	Октябрьская
20	Пионерская
21	Садовая
22	Советская
23	Спортивная
24	Степная

25	Строительная
26	Студенческая
VI	Майкөл а/о Орталығы – Майкөл а.
1	Микрорайон 1
2	Микрорайон 2
3	30 лет победы
4	8 марта
5	Зеленая роща
6	Новая
7	Садовая
8	Стадионная
9	Степная
10	Целинная
11	Школьная
12	Юбилейная
VI	Майкөл а/о Орталығы – Майкөл а.
1	Микрорайон 1
2	Микрорайон 2
3	30 лет победы
4	8 марта
5	Зеленая роща
6	Новая
7	Садовая
8	Стадионная
9	Степная
10	Целинная
11	Школьная
12	Юбилейная

VII	Мичурин а/о Орталығы – Мичуринское а.
1	50 лет октября
2	Микрорайон Южный
3	Микрорайон Восточный
4	Дачная
5	Комсомольская
6	Ленин
7	Лесная
8	Мира
9	Мичурин даңғылы Новая
10	Озерная
11	Олимпийская
12	Садовая
13	Строительная
14	Тепличная
15	Школьная
16	Переулок школьный
VIII	Мәскеу а/о Орталығы – Московское а.
1	30 лет Целины Юбилейная
2	8 Марта
3	9 Мая
4	Большая Целинная
5	Гагарин
6	Дорожная
7	Комсомольская
8	Ленин
9	Мельничная

10	Молодежная
11	Московская
12	Октябрьская
13	Олимпийская
14	Первомайская
15	Почтовая
16	Привокзальная
17	Приозерная
18	Пролетарская
19	Садовая
20	Советская
21	Спортивная
22	Степная
23	Титова
24	Урожайная
25	Фестивальная
26	Целинная
27	8 Марта
IX	Наеждин а/о Орталыгы – Наеждинка а.
1	Гагарин
2	Ленин
3	Молодежная
4	Советская
5	Целинная
6	Школьная
X	Октябрь а/о Орталыгы – Октябрьское а.
1	Дорожная
2	Школьная

3	Кузнечная
4	Кузнечный қиылысы
5	Ленинградская
6	Лесная
7	Лиманный қиылысы
8	Мир
9	Московская
10	Новая
11	Октябрьская
12	Олимпийская
13	Полевая
14	Советская
15	Степная
16	Цветочная
XI	Половников а/о Орталығы – Половниковка а.
1	Гагарин
2	Животноводческая
3	Комсомольская
4	Ленин
5	Новая
6	Октябрьская
7	Парковая
8	Пионерская
9	Рабочая
10	Степная
11	Школьная
XII	Садчиков а/о Орталығы – Садчиковка а.
1	Ленин

2	Мир
3	Набережная
4	Новая
5	Строительная
6	Целинная
XIII	Ульянов а/о Орталығы – Ульяновское а.
1	50 лет Октября
2	Ленин
3	Парковая
XIV	Шишкин а/о Орталығы – Шишкинское а.
1	Гагарин
2	Ленин
3	Новая
4	Тельмана
5	Титова
6	Целинная
7	Школьная
8	Южная
XV	Жамбыл а/о Орталығы – Жамбыл а.
1	Центральная
2	Гагарин
3	Экспериментальная
4	Коля Мяготин
5	Мир
6	Молодежная
7	Новая
8	Строительная

9	Садовая
Ауыл, село, кент бойынша жалпы көшелердің тізімі	
I	Давыденов а.
1	Набережная
2	Школьная
II	Жуков а.
1	Молодежная
2	Набережная
3	Целинная
4	Школьная
III	Балықты а.
1	Школьный
2	Зеленый
3	Киевский
4	Речная
IV	Сергеев а.
1	Колхозный қиылысы
2	Механизаторлар қиылысы
3	Молодежный қиылысы
4	Набережная қиылысы
5	Октябрьский қиылысы
6	Рабочий қиылысы
7	Степной қиылысы
8	Школьный қиылысы
V	Сормов а.
1	Школьная
VI	Семенов а.
1	Гагарин
2	Крупская
3	Молодежная

4	Степная
5	Школьная
6	Энгельс
VII	Степной а.
1	Лесная
2	Мира
3	Новая
4	Степная
VIII	Семилетка а.
1	Придорожная
2	Речная
IX	Васильев а.
1	Соколов-Сарыбай
2	Школьная
X	Алтын дала а.
1	Набережная
2	Ветеранов
3	Школьная
XI	Самир а.
1	Зеленая
2	Школьная
XII	Абай а.
1	Комсомольская
2	Новая
3	Школьная
XIII	Новоселов а.
1	Мира
2	Пионерская
XIV	Осинов а.
1	Целинная

2	Юбилейная
XV	Рыспай а.
1	Юбилейная
2	Гагарин
3	Молодежная
4	Первомайская
5	Приозерная
6	Тихая
7	Школьная
XVI	Талапкер а.
1	Мира
2	Новая
3	Школьная
XVII	Арман а.
1	Микрорайон 2
2	Микрорайон 1
3	Новостройка
4	Педагогическая
XVIII	Рязанов а.
1	Мирная
2	Молодежный кыылысы
3	Новая
4	Школьная
XIX	Шеминов а.
1	Гагарин
2	Ленин
3	Мирный
4	Молодежный
5	Набережная
6	Целинная

7	Центральный қиылысы
8	Школьный қиылысы
XX	Алтынсарин а.
1	Новая
2	Озерная
3	Садовая
4	Строительная
5	Школьная
XXI	Садовый а.
1	70 лет октября
2	Главная
3	Ленина
4	Магистральная
5	Новая
6	Озерная
7	Садовая
8	Строительная
XXII	Светлый Жаркөл а.
1	Партизанская
2	Пионерская
3	Рабочая
XXIII	Нечаев а.
1	Школьная
2	Степная
3	Торговая
4	Целинная
XXIV	Рыбный а.
1	Центральная
2	Школьная
XXV	Шоқ-Қарағай а.

1	Школьная
2	Лесная
XXVI	Жақсылық а.
1	Лесная
XXVII	Константинов а.
3	Ленин
4	Садовая
5	Терешкова
6	Мира
XXVIII	Бекежан а.
1	Комсомольская
2	Северная
3	Степная
4	Целинная
5	Школьная
XXIX	Суриков а.
1	К.Маркс
2	Комсомольская
3	Степная
XXX	Борис-Романовка а.
1	Молодежная
2	Урожайная
3	Целинная
4	Школьная
5	Юбилейная
XXXI	Воскресенов а.
1	Киров
XXXII	Озерный а.
1	1 Мая
2	Зеленая

3	К.Маркс
4	Ленин
5	Молодежная
6	Новый қиылысы
7	Приозерная
8	Пролетарская
9	Садовая
10	Цветочный қиылысы
11	Школьная
12	Энгельс

ҚОСЫМША 5

ФЕДОРОВ АУДАНЫНА ҚАРАСТЫ АУЫЛДЫҚ ОКРУГТЕРДЕГІ ИДЕОЛОГИЯЛЫҚ ТҰРҒЫДАН ЕСКІРГЕН КӨШЕ АТАУЛАРЫНЫҢ ТІЗІМІ

№	Көше атауы
I	Баннов а/округі орталығы – Баннов а.
1	Первомайская к.
2	Калинин к.
3	Набережная к.
4	Мир к.
5	Победа к.
6	Школьная к.
7	Гагарин к.
8	Придорожная к.
9	Парадная к.
10	Банний түйық к.
11	Центральная к.

12	Полтавская к.
II	Воронеж а/округі Орталығы – Придорожное а.
1	Первомайская к.
2	Центральная к.
3	Солнечная к.
4	Школьная к.
5	Северная к.
6	Олимпийская к.
7	Садовая к.
8	Урожайная к.
9	Целинников к.
10	Победа к.
11	Дружба к.
12	Независимость к.
13	Новостроек к.
III	Вишневый а/округі Орталығы – Вишневое а.
1	Свердлов к.
2	Парковая к.
3	площадь Победы
4	Вишневый к.
5	Школьная к.
6	8-Март к.
7	Ленин к.
8	Набережная к.
IV	Камышин а/округі Орталығы – Чистый Шандақ а.
1	Ветеранов к.

2	Набережная к.
3	Южная к.
4	Степная к.
5	Восточная к.
6	Аллеяная к.
7	Победа к.
8	Центральная к.
9	Школьная к.
10	Новая к.
11	Дорожная к.
12	Пионерская к.
13	Ленин к.
V	Қоржынкөл а/округі Орталығы – Лесное а.
1	Юбилейная к.
2	Ленин к.
3	Молодежная к.
4	Озерная к.
VI	Қосарал а/округі Орталығы – Кеңарал а.
1	Энергетиков к.
2	60 лет Октября
3	Гагарин к.
4	Строитель к.
5	Мир к.
6	Механизаторов к.
7	Комсомольская к.
8	Советская к.
9	30 лет Целины к.
10	50 лет Октября

VII	Костряков а/округі Орталығы –Костряковка а.
1	Целинная к.
2	Мир к.
3	Степная к.
4	Комсомольская к.
5	Советская к.
6	Пионерская к.
7	Косыгин к.
8	Победа к.
9	Молодежная к.
10	Свобода к.
11	Ленин к.
VIII	Ленин а/округі Орталығы – Ленино а.
1	Ленин к.
2	Школьная к.
3	Советская к.
4	Заводская к.
5	Повстанческая к.
6	Северная к.
7	Молодежная к.
8	Восточная к.
9	Гагарин к.
10	Пришкольная к.
IX	Новошум а/округі Орталығы –Новошумное а.
1	Набережная к.
2	Рыбачий тұйық к.
3	Ленин к.

X	Первомай а/округі Орталығы – Первомай а.
1	Дальневосточная к.
2	Юбилейная к.
3	Свободы к.
4	Мир к.
5	Советская к.
6	Набережная к.
7	Первомайская к.
8	Ленин к.
9	Победа к.
10	30 лет Целины к.
11	Гагарин к.
XI	Пешков а/округі Орталығы – Пешковка а.
1	Полевая к.
2	Зеленая к.
3	Киров к.
4	Комсомольская к.
5	Ленин к.
6	Октябрьская к.
XII	Шандақ а/округі Орталығы – Мирное а.
1	Придорожная к.
2	Озерная к.
3	Целинная к.
4	Степная к.
5	Зеленая к.
6	Парковая к.
7	Школьная к.

8	Северная к.
9	Новая к.
10	Молодежная к.
11	Центральная к.
12	Первомайская к.
Ауыл, село, поселке бойынша жалпы көшелердің тізімі	
I	Баннов а/о Чеховка а.
1	Степная к.
2	Полевая к.
3	Цветочная к.
4	Молодежная к.
5	Целинная к.
II	Баннов а/о Қарақопа а.
1	Животноводческая к.
2	Центральная к.
3	Приозерная к.
III	Баннов а/о Цабелевка а.
1	Зеленая к.
2	Центральная к.
3	Озерная к.
4	Школьная к.
IV	Воронежский а/о Лысанов а.
1	Мир к.
2	Новая к.
3	Озерная к.
4	Степная к.

5	Рабочая к.
V	Воронежский а/о Успенев а.
1	Вокзальная к.
2	Молодежная к.
3	Североморцев к.
4	Дорожная к.
5	Элеваторная к.
VI	Вишневый а/о Уйское а.
1	Мир к.
2	Кленовый к.
3	Набережная к.
VII	Вишневый а/о Балыкты а.
1	Центральный к.
2	Цветочный к.
3	Береговой к.
VIII	Вишневый а/о Усаков а.
1	Лесной к.
2	Мир к.
3	Гоголь к.
4	Озерный к.
IX	Федоров а/о Владыкинка а.
1	Пролетарская к.
2	Школьная к.
3	Строительная к.
4	Крестьянская к.
5	Центральная к.

6	Целинная к.
7	Степная к.
X	Федоров с/о Затышенка а.
1	Восточная к.
2	Молодежная к.
3	Садовая к.
4	Степная к.
XI	Федоров а/о Копыченка а.
1	Школьная к.
2	Тополиная к.
3	Приозерная к.
4	Зеленая к.
5	Цветочная к.
6	Пролетарская к.
XII	Федоров а/о Александрополь а.
1	Дружба к.
2	Школьная к.
3	Мир к.
4	Цветочная к.
XIII	Федоровка
1	Жданов к.
2	Калинин к.
3	Киров к.
4	Красноармейская к.
5	Ленин к.
6	Октябрьская к.
7	Пролетарская к.

8	Советская к.
9	Фрунзе к.
10	Энгельс к.
XIV	Федоров а/о Жаркөл а.
1	Школьная к.
2	Мир к.
3	Щорс к.
4	Победа к.
5	Новая к.
6	Космонавтов к.
XVI	Камышинский а/о Северное а.
1	Малая к.
2	Школьная к
XVII	Камышинский а/о Камышный Чандак а.
1	Озерная к.
2	Русская к.
3	Рабочая к.
4	Набережная к.
XVIII	Камышинский а/о Алаботала а.
1	Центральная к.
2	Крайняя к.
3	Малая к.
4	Новая к.
5	Цветочная к.
XIX	Қоржынкөл а/о Березов а.
1	Школьная к.

XX	Қоржынкөл а/о Дубравка а.
1	Юбилейная к.
2	Школьная к.
3	Центральная к.
4	Президентская к.
XXI	Қоржынкөла/округі Малороссийка а.
1	Набережная к.
2	К.Маркс к.
3	Школьная к.
4	Пионер к.
5	Заводская к.
6	Ленин к.
7	Садовая к.
8	Мельничный тұйық к.
9	Новая к.
XXII	Қосарал а/о Тұрағаша.
4	Центральная к.
5	Школьная к.
6	Целинников к.
7	Строительная
XXIII	Костряковский а/о Волковка а.
1	Целинная к.
2	Рабочая к.
XXIV	Костряковский а/о Курск а.
1	Степная к.
2	Мир к.

3	Набережная к.
XXV	Костряковский а/о Запасное а.
1	Набережная к.
XXVI	Костряковский а/о Новоукраинка а.
1	Заречная к.
XXVII	Ленинский а/о Жаңақой а.
1	Крайняя к.
2	Центральная к.
3	Свободы к.
4	Строительная к.
5	Рабочая к.
XXVIII	Ленинский а/о Байқайың а.
1	Лесная к.
2	Садовая к.
XXIX	Ленинский а/о Заозерное а.
1	Мира к.
2	Набережная к.
3	Заозерная к.
4	Гагарина к.
XXX	Новошумный а/о Старошумный а.
1	Озерная к.
2	Солнечный тұйық к.
XXXI	Первомайский а/о Тракторное а.
1	Школьная к.

2	Молодежная к.
3	Центральная к.
4	Приездная к.
XXXII	Пешковский а/о Кравцово а.
1	Придорожная к.
XXXIII	Пешковский а/о Калиновка а.
1	Центральная к.
2	Дружная к.
3	Степная к.
XXXIV	Пешковский а/о Большое а.
1	Ленин к.
2	Урожайная к.
3	Приречная к.
XXXV	Шандак а/о Дорожное а.
1	Центральная к.
2	Южная к.
3	Рабочая к.
XXXVI	Шандак а/о Крамское а.
1	Парковая к.
2	Мир к.
XXXVII	Қоржынкөл а/округі Малороссийка а.
1	Набережная к.
2	К.Маркс к.
3	Школьная к.
4	Пионер к.

5	Заводская к.
6	Ленин к.
7	Садовая к.
8	Мельничный тұйық к.
9	Новая к.

ҚОСЫМША 6

ТАРАН АУДАНЫНА ҚАРАСТЫ АУЫЛДЫҚ ОКРУГТЕРДЕГІ ИДЕОЛОГИЯЛЫҚ ТҮРҒЫДАН ЕСКІРГЕН КӨШЕ АТАУЛАРЫНЫҢ ТІЗІМІ

№	Көше атауы
I	Асенкритова/округі Орталығы – Асенкритова.
1	Набережная
2	Новая
3	Молодежная
4	Строительная
5	Терешковой
6	Школьная
7	Черемушки
II	Белинский/округі Орталығы – Қайыңдыкөла.
1	В.И.Ленин
2	Молодежная
3	8 Марта
4	Строительная
5	Комсомольская
6	Мира
7	Труда

8	Зеленная
III	Калинина/округі Орталығы –Береговое а.
1	Набережная
2	Пионерская
3	Молодежная
4	Целинная
5	Комсомольская
6	Московская
7	Дорожная
8	Степная
9	Первомайская
10	Садовая
11	Рабочая
12	Сельская
13	Промышленная зона
IV	Қайранкөла/округі Орталығы – Максұта.
1	Зеленый клин
2	Гагарин
3	Ленин
4	Комсомольская
5	Новая
6	Строительная
7	Мир
8	Целинная
V	Майа/округі Орталығы – Май а.
1	Ленин
2	Парковая

3	60 лет Октября
4	Школьная
5	Мир
6	Садовая
7	Набережная
8	Целинная
9	Степная
10	Молодежная
11	Индустриальная
12	Промышленная зона
VI	Набережный/округі Орталығы –Елизаветинкаа.
1	50 лет Октября
2	Клубная
3	Парковая
4	Садовая
5	Совхозная
6	Степная
7	Промышленная зона
VII	Павлова/округі Орталығы – Павлов а.
1	Центральная
2	Целинная
3	Больничный
4	Рабочий
5	Молодежный
6	Гагарина
7	Торговый
8	Специалистов

9	Новый
10	Промышленная зона
VIII	Новоильинова/округі Орталығы – Новоильинова.
1	Набережная
2	Киров
3	Школьная
4	Совхозная
5	Механизаторов
6	Заводская
7	Целинная
Ауыл, село, поселке бойынша жалпы көшелердің тізімі	
I	Евгенов а.
1	Центральная
2	Целинная
3	Совхозная
4	Молодежная
5	Элеваторная
6	Рабочая
7	Строительная
8	Шанхай
9	Малая
10	Школьная
II	Приозерное а.
1	Комсомольская
2	Гагарина
3	Космонавтов
4	Украинская
5	60 лет СССР
6	Советская

7	Дзержинского
8	Целинная
9	Ленина
III	Юбилейное а.
1	Дружбы
2	Западная
3	Интернациональная
4	Мира
5	Новая
6	Притобольская
7	Пришкольный
8	Производственная
9	Садовая
10	Степная
11	Строительная
12	Тупиковый
13	Школьная
14	Юбилейная
IV	Тобыл кенті
1	Целинная
2	Строительная
3	Школьный переулок
4	Вокзальная
5	Комсомольская
6	Станционная
7	Северная
8	Кустанайская
9	Элеваторная
10	Путейская
11	Рабочая

12	Поселковая
13	Западная
14	Южная
15	Школьная
16	Степная
17	Карьерная
18	Новая
19	Нефтебазовская
20	Дома нефтебазы
21	Каменный карьер
22	Школьный тупик
23	КСМК
24	Восточная
25	Юбилейная
26	Гагарина
27	Молодежная
28	ДЭУ – 60
29	Комбинатовская
30	Больничный переулок
31	Деповский переулок
32	ВОДРОМ
33	Тобольская
34	Тупиковая
35	переулок Кооперативный
36	переулок Станционный
V	Новоильинова/округі Богородское а.
1	Набережная
2	Колхозная
3	Степная

4	Центральная
VI	Мирное а.
1	Набережное
2	Центральная
3	Степная
VII	Валерьяновка а.
1	Набережная
2	Центральная
3	Школьная
4	Степная
5	Новая
VIII	Козыревка а.
1	Набережная
2	Центральная
3	Тобольская
IX	Аксуат а.
1	Центральная
2	Рабочая
3	Набережная
X	Притобольская а.
1	Школьная
2	Центральная
3	Станционная
XI	Увальное а.
1	Школьная
2	Складская
3	Майская
4	Мельничная
5	Парковая

XII	Ленин а.
1	Карьерная
XIII	Калинина/округі Нагорное а.
1	Механизаторов
2	Сельская
3	Молодежная
4	Рабочая
5	Промышленная зона
XIV	Май а/округі Приреченскоеа.
1	Степная
2	Юбилейная
XV	Белинскийа/округі Жамбаскөла.
1	Центральная
XVI	Белинский а/о Смайыла.
1	Карла-Маркса
2	имени Ленина
XVII	Асенкритов а/округі Варваринкаа.
1	Набережная
2	Строительная
3	Центральная
4	Южная
5	Верхняя
XVIII	Майлин с.
1	Верхняя
2	Центральная
3	Набережная

XIX	Баталы а.
1	Железнодорожная
2	Приозерная
3	Степная
XX	Қызылжар а.
1	Набережная
2	Нижняя
3	Новая
4	Пионерская
5	Садовая
6	Физкультурная
XXI	Николаевка а.
1	Восточная
2	Комсомольская
3	Молодежная
4	Набережная
5	Строительная
XXII	Набережный а/округі Набережное а.
1	Северная
2	Южная
3	Промышленная зона
XXIII	Павлов а/округіҚоржынкөла.
1	Школьная
2	Центральная
XXIV	Апановка а.
1	Элеваторная
2	Автобазовская
3	Степная

4	Новая
5	Вокзальная
6	Кооперативная
7	Подстанция
8	Центральная
9	Молодежная
10	Мехток
11	Специалистов
XXV	Нелюбин а.
1	Центральная
2	Озерная
3	Карла-Маркса
4	Молодежная
5	Целинная
XXVI	Қайраңкөл а/округі Достияр а.
1	Ленин
2	Новая
XXVII	Нелюбин а/округі Барсуковка а.
1	Верхняя
2	Нижняя
3	Школьная
XXVIII	Таран а/округі Орынбор а.
1	Восточная
2	Западная
3	Набережная
4	Строительная

XXIX		Воронеж а.
1	Мира	
2	Набережная	
3	Новая	
4	Школьная	
XXX		Таран а/округі Аята.
1	Северная	
2	Южная	
3	Приречная	
XXXI		Журавлевка а.
1	Школьная	
2	Набережная	
XXXII		Щербиновка а.
1	Центральная	
2	Лесная	
3	Южная	

**АТАЛҒАН Өңірлерден шыққан кейбір көрнекті
тұлғалар**

Балқожа Жаңбыршыұлы

Балқожа Жаңбыршыұлының атамекені Қостанай облысының Қостанай ауданы. Орынбор шекара комиссиясында әскери старшина болып қызмет атқарған. Хорунжий лауазымын алған. Орыс ұлықтары алдында айырықша беделді болған. Туған және қайтқан жылдары белгісіз.

Жиентай Ақтанбердіұлы

Ақтанбердіұлы Жиентай 1852 жылдың 13 қазанында Торғай уезіне қарасты Қарабалық болысының Есенкөл ауылында дүниеге келген. Троицк қаласындағы шейх-имам Зейнулла Хазіреттің атақты «Расулия» медресесінде дәріс алды. Осында оқыған 12 жыл ішінде ол жақсы білім алды, араб тілі мен ислам теологиясын терең меңгерді. Есенкөл, Қарабалық мешіттерінде найб-имам, сосын имам болды, халық арасында Исламның рухани мұраларын насихаттауға және нығайтуға елеулі еңбек сіңірді.

Нұржан Наушабайұлы

Нұржан Наушабайұлы 1859 ж. Қостанай облысының Қостанай ауданына қарасты Құттық ауылында туған. Ақын жырлары негізінен толғау, терме, өсиет, тақпақ болса, оны елі де тақтақ деп атаған. Тақтақ сөйлесе сөзге бөгелмейтін, тау суындай сарқыраған, таңдайы тақылдаған, ылдидан шапса, төске озған, ертемен шапса кешке озған жүйрік жыршы.

Наурызбай Қазыбайұлы

Қазіргі Таран ауданында туып-өскен Наурызбай би аузы дуалы билердің бірі ғана емес, бірегейі.

Наурызбай бидің қолданған мөрі әлі де мұрағатта сақтаулы. Оның бетіне араб әріптерімен “қырғыз-қазақтардың 27-ші дистанциясы

басшылығы мөрі” деген жазу жазылған. Оны кезінде орыс шенеуніктері де мойындаған, қазақтың арқалы ақыны деп есептеген.

Таукұрыш Шоманақұлы

Таукұрыш Шоманақұлының есімі Қостанайдың шежіре жинаушыларының жазбаларында жиі кездеседі. Оның ел аузында қалған өлеңдері де бірен-саран.

Жабағы батыр

Таран ауданының тумасы, ту байлап, жауға шапқан Жабағы батыр. Қалмаққа қарсы соғыста жасанып келген жауға қарсы қайрат қылып, атойлаған батыр баба.

Омар Шипин

Қазақстанның халық ақыны Омар Шипин (1879 – 1963) Қостанай ауданында туған. Жас кезінде Ыбырай Алтынсариннің жанында жүріп, оған атқосшы болған. 1916 жылы ұлт-азаттық көтерілісіне қатысып, ерлік көрсеткен. Соғыс жылдарында Ленинград майданына барып, жауынгерлер алдында жыр толғаған.

Елдес Омарұлы

Елдес Омарұлы Қостанай өңірінің Тобыл болысында, қазіргі Таран ауданына қарасты Қожай ауылында 1892 жылы туған. Елдес ағаның қазақ тарихында алтын әріптермен жазылып қалуға тиісті үлкен еңбегі оның Ахмет Байтұрсыновпен бірге 1926 жылы Әзірбайжанның астанасы Бакуда өткен тюркологтардың, яғни, түркітанушылардың бірінші құрылтайына (съезіне) қатысуы. Құрылтайда баяндама жасап, баяндамасы мамандар тарапынан жақсы бағаға ие болған.

Әлжан Махмұтұлы Байғурин

Таран ауданының тумасы Әлжан Байғурин Орта Азия мемлекеттік университетін бітірген, Қостанайда әуелі учаскелік ауруханада дәрігер болып қызмет жасаған. «Алаш» партиясының алғашқы бағдарламасын жасаушы авторлардың бірі. «Шура-Ислам» съезіне қатысқан.

Серке (Серәлі) Қожамқұлов

Қазақстанның халық артисі Серке (шын аты Серәлі) Қожамқұлов 1896 жылы Шұбар болысының (Қарабалық ауданы) Қараадыр елді мекенінде (13-ші ауыл) туған.

Мәскеуде өткен қазақ әдебиеті мен өнерінің онкүндігіне, 1962 жылы Мұхтар Әуезов атындағы Қазақ академиялық драма театрының Кремль театрындағы гастрольдеріне қатысты. «Абай» спектаклінде ойнағаны үшін Совет Одағының Мемлекеттік сыйлығы берілді. Көзі тірісінде Социалистік Еңбек ері атағын алды. Қостанай қаласының құрметті азаматы болды.

Елубай Өмірзақов

Қазақстанның халық артисі Елубай Өмірзақов 1899 жылы Қостанай облысының Таран ауданына қарасты Ақтөбе ауылында туған. Орынбордағы Қазақ халыққа білім беру институтында оқыған. Қазақ театрының негізін қалаушылардың бірі. Қазақтың алғашқы киноактері.

Қапан Оралұлы Бадыров

Қазақстанның халық әртісі, мемлекеттік сыйлықтың лауреаты Қапан Бадыров Қостанай облысының Қарабалық ауданында Табын ауылында 1904 жылы 21 қыркүйекте туған. Ауыл молдасынан хат таныған. Қазақ халыққа білім беру институтында оқыған. 1925 жылы театрға қабылданып, Мұхтар Әуезов атындағы Қазақ академиялық драма театрында жүздеген рольдерді сомдаған.

Өмірбек Оспанов

Өмірбек Оспанов 10.08.1906 ж. Қостанай облысының Федоров ауданында туған. Қаз ССР Ғылым академиясының корреспондент-мүшесі, Қазақстанның еңбек сіңірген ғылым қайраткері, 1931 ж. Москвада Тимирязев атындағы академияны бітіреді. СССР Ғылым академиясының Докучаев атындағы топырақтану институтында аспирант болды.

Әбілахат Есбаев

Қостанай қаласының іргесіндегі Қонай ауылында 1925 жылдың 25 қарашасында дүниеге келген, балалық шағын Жамбыл облысында өткізген, ұзақ жылдар Алматыда тұрып, 1976 жылы сол қалада көз жұмған, атакты сазгер.

1975 жылы «Жазушы» баспасынан жарық көрген «Аққуым» әндер жинағына сазгердің қырық әні енгізілді. «Батыр бала Болатбек» пен «Қошақан» әндері қазақ балалар музыкасына қосылған қомақты үлес.

Мәриям Хакімжанова

Қазақтың көрнекті ақыны, Қазақстанның халық жазушысы Мәриям Хакімжанова Обаған ауданына қарасты Мезгіл деген ауылда туған. «Әйел теңдігі» журналының жауапты хатшысы болып істеді. Қазақстан жазушылар одағының халық ақындары бөлімінде меңгеруші болды. Кітап палатасында, Ғылым академиясында жұмыс жасады. Ел аузынан көптеген тарихи жырларды хатқа түсірді.

Ілияс Омаров

Көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері. Қостанай ауданында туған. Орта Азия жоспарлау экономикалық және сауда-тауар ісі институтын бітірген (1933, Ташкент). 1933 – 1936 жылдары Республиканың сауда мекемелерінде жауапты қызметтер атқарған. 1941 – 1945 жылы Қазақ КСР Сауда халық комиссарының орынбасары, комиссары болды.

ТАРИХИ ЖЕР-СУ АТАУЛАРЫ

(ҚР БҒМ ҒК Мемлекет тарихы институты және өзге қоғамдық-гуманитарлық институттар ұсынымдары негізінде)

1. **Ұлы дала Елі** – Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Н.Ә.Назарбаев ұсынған атау. Бұл атауға қазақ халқының ғасырлар бойы қалыптасқан материалдық және рухани құндылықтарының, этномәдени жүйесінің тарихи және табиғи тұрпаты ұғымы енеді;

2. **Мәңгілік Ел** – Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстан жолы - 2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Жолдауында ұсынылған қазақ елінің ұлттық идеясы;

3. **Нұрлы жол** – Қазақстанның жаңа кезеңде мақсатты даму бағдарламасы. Бұл бағдарламада еліміздің экономикалық және әлеуметтік қарқынды дамуының негізгі бағыттары айқындалған.

4. **Қазақстан** – Қазақстан Республикасының балама байырғы атауы. «Қазақстан» ұғымы атамекен, туған жер, Отан ұғымдарымен тікелей байланысты.

5. **Тәуелсіздік** – әр халықтың дербес мемлекет ретінде өмір сүруі. Қазақстан Республикасында бұл ұғым елдің саяси дербестігінің, қазақ халқының мемлекет құрушы ұлт ретіндегі азаттығының, еркін дамуының символы ретінде қолданылады.

6. **Астана** – Қазақстан Республикасының астанасы. Еліміздегі аса ірі мәдени, экономикалық, ғылыми орталық. Бұл атау қазақ елі тәуелсіздігі мен жаңа кезеңде дамуының символы ретінде қолданылады.

7. **Алтын Орда** – қазіргі Қазақстан Республикасының және оған іргелес территорияларда 1243-1503 жылдары өмір сүрген аса ірі мемлекет атауы. XV ғасырдың ортасында құрылған Қазақ хандығы осы мемлекеттің тікелей мұрагері саналады;

8. **Сарыарқа** – Қазақстанның ірі физикалық-географиялық және

табиғи-тарихи аймағының бірі. Оның құрамына қазіргі Ақмола, Қарағанды, Солтүстік Қазақстан, Қостанай, Шығыс Қазақстан облыстарының территориясы енеді. «Арқа» ұғымымен бірге бұл атау әдебиетте туған жер, атамекен мағыналарында кеңінен қолданылады.

9. **Сауран** – Оңтүстік Қазақстан облысы Түркістан қаласынан солтүстік-батысқа қарай 35 шақырым жерде орналасқан орта ғасырлық қала. Қала туралы деректер X ғасырдағы еңбектерде кездеседі. Зерттеу жұмыстары қаланың VII-XVIII ғасырларда өмір сүргенін дәлелдейді. Қала кезінде Ақ Орданың астанасы болған. Тарихта «Ақтабан шұбырынды» оқиғасы кезінен «Сауран айналған» деген атау қалған.

10. **Сарайшық** – Атырау қаласының солтүстігінен 50 шақырым жерде Жайық өзенінің бойында орналасқан орта ғасырлық қала. Зерттеу жұмыстары қаланың XI-XVI ғасырларда өмір сүргенін дәлелдейді. Қала Алтын Орданың аса ірі сауда және экономикалық орталығы болған.

11. **Сығанақ** – Қызылорда облысы Жаңақорған ауданы Төменарық теміржол стансасынан 10 шақырым жерде орналасқан орта ғасырлық қала. Зерттеу жұмыстары қаланың VI-XVIII ғасырларда өмір сүргенін дәлелдейді. Ақ Орданың астанасы болған;

12. **Түркістан** – тарихи-географиялық ұғым. Бұл ұғымға Орта Азиядағы түркі халықтары мекендеген аймақтар енеді. Атау VI-VIII ғасырлардағы еңбектерден белгілі. Оны кейде «Түркістан өлкесі» деп те атайды. Сонымен бірге ол Оңтүстік Қазақстан облысындағы тарихи қаланың да атауы. Түркі әлемінде Түркістан қаласындағы Қожа Ахмет Иассауи кесенесі түркі халықтарының қасиетті орны болып саналады. Қала Қазақ хандығының астанасы болған.

13. **Тұран** – Түркістан өлкесінің көне атауы. Бұл атау ежелгі және орта ғасырлардағы зерттеулерде кездеседі. Қазіргі кезеңде бұл атау көркем шығармаларда қолданылып жүр.

14. **Ұлытау** – Сарыарқаның оңтүстік-батыс бетінде орналасқан тау. Қазақ жеріндегі қасиетті орындардың бірі. Ұлытау төңірегінде Түркі қағандығы дәуірінің белгілері – тас мүсіндер көптеп сақталған. Қазақ хандығы тұсында осында хан ордасы болған.

---

15. **Алаш** – қазақ халқының байырғы атауы. Мағынасы – елдік, бірлік, айбын деген ұғымдарды жинақтайды. Халқымызда «Алаш» сөзіне байланысты тұрақты сөздер ежелден айтылып келеді. Бұл атау сонымен бірге XX ғасыр басындағы ұлт-азаттық қозғалысының да атауы.

16. **Ақмола** – Орталық Қазақстандағы тарихи өңір және қазіргі Астана қаласының бұрынғы атауы. XIX ғасырда құрылған Ақмола облысына қазіргі Ақмола, Солтүстік Қазақстан және Ресейдің Омбы облысының кейбір аудандары кірген.

17. **Алматы** – Қазақстандағы ең ірі қала. 1929 жылдан 1936 жылға дейін ҚазАКСР-нің, 1936 жылдан 1991 жылға дейін ҚазКСР-нің және 1991 жылдан 1997 жылға дейін Қазақстан Республикасының астанасы. Еліміздегі мәдени, экономикалық және ғылыми орталық.

18. **Алакөл** – Қазақстанның Шығысындағы ірі көл. Алакөлге 15-тен астам үлкенді-кішілі өзендер құяды. Жағалауында демалыс және емделу мекемелері орналасқан еліміздегі халық көп баратын туристік нысандардың бірі.

19. **Алатау** – Қазақстанның оңтүстігі мен оңтүстік-шығысындағы тау жүйесі. Бұл тау жүйесінің құрамына Күнгей Алатауы, Талас Алатауы, Қырғыз Алатауы, Жетісу Алатауы, Іле Алатауы енеді.

20. **Алтай** – Азия құрлығының орта тұсындағы тау жүйесі. Түркі халықтарының тарихи мекені. Қазақ ұғымында «Алтай» қасиетті өңір болып саналады.

21. **Ақмешіт** – Қазақ АКСР-інің алғашқы астанасы, қазіргі Қызылорда қаласының бұрынғы тарихи атауы.

22. **Аңырақай** – қазақ халқының жоңғар басқыншылығына қарсы азаттық соғысына бетбұрыс жасаған 1729 жылғы ең ірі шайқастың атауы. Бұл тарихи атау Жамбыл облысы Шу ауданындағы Аңырақай тау сілемінің атауымен тікелей байланысты.

23. **Арал** – Қазақстанның оңтүстік-батысындағы ірі көл. XX ғасырдағы техногендік ықпалдардың әсерінен қазір бірнеше бөлікті құрайды. Арал маңайы түркі халықтарының байырғы мекендерінің бірі.

24. **Алтынемел** – Жетісу өңіріндегі тарихи мекен. Алматы облы-

---

сының Кербұлақ ауданында орналасқан. Мұнда «Алтынемел» ұлттық табиғи саябағы және Шоқан Уәлихановтың тарихи-мемориалдық мұражайы бар.

25. **Аягөз** – Шығыс Қазақстандағы Үлкен Аягөз және Кіші Аягөз өзендерінің қосылуынан ортақ атауға ие болған ірі өзен, аудан, қала атауы. Аягөз өңірі еліміздегі тарихи өңірлердің бірі.

26. **Орбұлақ** – қазақ халқының жоңғар шапқыншылығына қарсы азаттық соғысындағы ірі жеңісінің атауы. Бұл шайқастың болған жері жөнінде әр түрлі пікірлер бар. Олардың көбінде шайқас Қазақстан мен Қырғызстанның шекаралас жерінде болды делінеді.

27. **Мұғалжар** – Қазақстанның батысындағы тау сілемі, мұнда көне дәуірдегі тарихи кешендер, ескерткіштер «Мұғалжар» ескерткіштері атауымен сақталған.

28. **Мұзтау** – Алтай тауларының ең биік жоталарының бірі, Қазақстан, Ресей, Қытай және Монғолияның шекаралары ұштасатын, кей аңыздарда «жер кіндігі» саналатын мекен.

29. **Байқоңыр** – әлемге әйгілі, адамзат баласы тұңғыш рет космосқа ұшқан ғарыш айлағы. Ол Қызылорда облысының Қармақшы ауданында орналасқан.

30. **Баянауыл** - Орталық Қазақстандағы ұлттық табиғат паркінің, ауданның, елдімекеннің атауы. Павлодар облысының Баянауыл ауданында орналасқан.

31. **Бұқтырма** – Қазақстанның Шығысындағы өзеннің, еліміздегі ең ірі су қоймасының атауы. Олар Шығыс Қазақстан облысының Қатонқарағай, Тарбағатай, Зайсан, Көкпекті аудандарында орналасқан.

32. **Берел** – Алтайдың Қазақстан беткейінен табылған сак дәуіріндегі адамдар тұрағының атауы. Шығыс Қазақстан облысы Қатонқарағай ауданында орналасқан.

33. **Бурабай** – Орталық Қазақстандағы ұлттық табиғат паркінің, көлдің, елді мекеннің, ауданның атауы. Бұл атау көптеген әдеби және музыкалық шығармаларда кездеседі. Бурабайда халықаралық, республикалық маңызы бар емдеу-сауықтыру және демалыс орындары орналасқан.

---

34. **Бұланты** – қазақ халқының жоңғар басқыншылығына қарсы азаттық соғысындағы 1727 жылғы ірі шайқасының атауы. Бұл оқиға Ұлытау өңіріндегі Бұланты және Білеуті өзендерінің аралығында болған.

35. **Балқаш** – Қазақстанның оңтүстік-шығысындағы ірі көлдің, қаланың, ауданның атауы. Алматы, Қарағанды, Жамбыл, Шығыс Қазақстан облыстарының ортасында орналасқан.

36. **Бозоқ** – Астана қаласы маңындағы ортағасырлық қалашық. Зерттеу жұмыстары қаланың VIII-XI ғасырларда өмір сүргенін дәлелдейді.

37. **Ботай** – Солтүстік Қазақстан өңірінен табылған тарихи тұрақ. Ботай мәдениетінің ашылуы Қазақстанның тарихын одан әрі ұлғайтты. Өйткені ғалымдар Ботай ауылынан табылған ежелгі адамдар қонысының осыдан 5 мың жыл бұрын пайда болғанын дәлелдеп отыр. Ботай қонысы Қазақстандағы ерте дүние аймағының ең көне мекені.

38. **Жанкент** – Сыр бойындағы ортағасырлық көне қала орны. Сырдарияның Арал теңізіне құяр тұсында орналасқан бұл қала XX-XI ғасырларда Оғыз мемлекеттік бірлестігі билеушілерінің қысқы ордасы болған. Бұл шаһар туралы мәліметтер өз заманының көрнекті ғалымдары Жувейнидің, Несевидің және Омаридің еңбектерінде кездеседі. Түрікше Янгикент, қазақша Жанкент “Жаңа қала” деген мағынаны білдіреді.

39. **Жетісу** – тарихи-географиялық аймақ. Тарихи деректер мен зерттеулерде Жетісу атын құрайтын 7 өзен туралы түрліше пікір бар. Археологтар, тарихшылар мен географтар Жетісуды Солтүстік-шығыс Жетісу және Оңтүстік-батыс Жетісу деп екіге бөледі. Жетісу - ертедегі мәдениет ошақтарының бірі. Оны мекендеген тайпалар қазақ халқының тарихи қалыптасуына, мемлекеттің құрылып, нығаюына, мәдениеттің өркен жаюына зор әсерін тигізді. 1867 ж. Жетісу территориясында Жетісу облысы құрылды. Жетісу 1916 жылғы ұлт-азаттық қозғалыстың ірі ошақтарының бірі болды.

40. **Жидебай** – Абайдың ата қонысы, табиғи қорық. Ол тарихи-мәдени және әдеби-мемориалдық аймақ ретінде мемлекеттің қамқорлығына алынған. Абайдың ата қонысында ұлы ақынның 150

жылдық мерейтойы қарсаңында ұйымдастырылды. Жидебай қорығы облыстық, республикалық туристік саяхат жасайтын қасиетті орынға айналды.

41. **Жерұйық** – аңыз-әңгімелерде, жырларда айтылатын ұлттық санадағы халық арманының мекендік көрінісі, бұл ұғым халықтың баянды, бақуатты өмірге ұмтылысын бейнелейді. ХХІ ғасырда қазақ халқының Жерұйығы – Тәуелсіз Қазақстан. Негізгі мағынасы тәуелсіздік құндылығын ұлықтанған, ұлттар мен ұлыстар үшін құтты мекен саналатын қоныс.

42. **Жайық** – Қазақстанның батысындағы ірі өзен. Біздің заманымыздың IV ғасырында Жайық өзенінің алқабын ғұндар тайпасы, одан кейін печенегтер, қыпшақтар қоныстанған. Бұл өлкенің үстімен өткен керуен жолдары Еуропа мен Азия елдерінің арасындағы байланысты күшейте түскен. Жайық өңірі туралы мәліметтер Х-ХІІ ғасырлардағы араб саяхатшыларының еңбектерінде кездеседі. Жайықтың бойындағы Алтын Орданың астанасы болған Сарайшық қаласы орналасқан.

43. **Жасыбай** – жоңғарларға қарсы соғыста қол бастаған Жасыбай батырдың есіміне байланысты көл атауы. Ол – Павлодар облысының Баянауыл ауданында орналасқан табиғаты көркем, тұйық көл. Жасыбай, Сабындыкөл және Торайғыр көлдерінің алабы жоңғар шапқыншылығы кезінде Жасыбай батыр басқарған қазақ жасақтарының жау бетін қайтарған тарихи жерлердің бірі болған. Көл Жасыбай батыр есімімен аталған. Батырдың Жасыбай жағалауында зираты бар.

44. **Ерейментау** – Сарыарқаның солтүстігіндегі таулы алқап. Ақмола облысындағы аудан орталығы осы атаумен аталады. Ерейментау арқылы республикалық маңызы бар Астана-Павлодар көлік жолы өтеді.

45. **Ертіс** – Қазақстандағы ең ірі өзен. Ол Шыңжан Ұйғыр автономиялық ауданының және Ресейдің территорияларынан өтеді. Ертісті бойлай кеме қатынасының өтуі, сондай-ақ елді электр энергиясымен және сумен қамтамасыз етуі оның ел өміріндегі маңызын арттыра түседі.

46. **Қазығұрт** – тіршіліктің бастауы жайлы аңыздарға негіз

болған көне тау атауы. Аңызда топан су басылғаннан кейін Нұқ пайғамбардың кемесі осы тауға тоқтаған делінеді. Қазығұрт маңы Түрік қағанаты құрылғанда Батыс орданың орныққан жеріне айналады. Бұл таудың атауы «Қорқыт ата кітабы» мен «Оғызнамада» кездеседі. Тәуке хан мен Төле бидің жайлауы болған бұл жердің табиғаты тамаша.

47. **Қапшағай** – Жетісу өңіріндегі көне дәуірдің таңбалы тастары сақталған мекен. Бұл жерде бүгінде қала, кәсіптік маңызы зор бөген, су электр станциясы орналасқан. Қапшағай халықтың ең көп демалатын жерлерінің бірі болып саналады.

48. **Қарқаралы** – Орталық Қазақстандағы тау және ұлттық табиғи парк атауы. Тарихи деректерде тау сілемдерінің етегін ала ағып жатқан шағын өзеннің табанында орналасқан елді мекен үстінен Орта Азия мен Сібір аралығындағы ұлы керуен жолы өткен. Қарқаралы тарихы ұлы Абайдың есімімен тығыз байланысты. Әкесі Құнанбай қажы Қарқаралыда көктөбелі күмбезді мешіт салдырып өз атын ұрпақтарына мәңгілік ескерткіш қылып қалдырады.

49. **Қаратау** – тау жоталарының атауы. Қазақстан жерінде Қаратау деп аталатын тау, жер-су атаулары көптеп кездеседі. Еуразияның түркі тілдес халықтар қоныстанған аймақтарындағы биіктігі орташа және аласа тау жоталары жаз айларында қар жымылғысы болмауына байланысты осылай аталған. Қаратау атауы – қазақтың тарихымен, ұлттық болмысымен біте қайнасып кеткен ономастикалық нысан, халқымыздың баспанасы, қарашаңырағы іспеттес рәмізге ие.

50. **Қозыбасы** – 1465 жылы Қазақ хандығы құрылған мекен. Этимологиялық мағынасы қозының басындай ғана тау-төбелі жер дегенді білдіреді. Мұхаммед Хайдар Дулатидің «Тарихи Рашиди» кітабында Шу бойы мен Қозыбасы қазақ хандығының құрылған жері ретінде көрсетіледі.

51. **Қойлық** – ежелгі дәуірдегі Жетісудағы ең ірі қала. Бұл атау кей деректерде Қаялық (Қайлақ) түрінде де кездеседі. Қойлық «қой жайылымы» немесе «жайылымға ыңғайлы өңір» деген мағынаны білдіреді.

52. **Медеу** – Алматы маңайындағы әлемге әйгілі мұз айдыны.

Алматы қаласынан 18 км жерде, Кіші Алматы шатқалында орналасқан. Медеу Спорт Кешені – тек спорт жарыстары үшін ғана емес, сонымен қатар қала тұрғындары мен қала қонақтарының әсем табиғат аясында демалатын орны.

53. **Наурызым** – Қазақстанның солтүстігіндегі табиғи қорық. Ол табиғи байлығы жағынан біртума кереметтердің қатарында. Ғалымдар бұл қорықты жайлаулы Қазақстанның табиғат кешендерінің эталоны немесе орман, жайлау және су-батпақ ландшафтарының бірегей үйлесімі деп атайды.

54. **Ойыл** – Жайық алабындағы өзен. **Ұлы Жібек жолында орналасқан бұрынғы Көкжар, кезінде Алашорданың орталығы ретінде де жұртқа танымал болған өлке. Осы жерде алашордашылардың съезі өткен. Әйгілі Асан Қайғы бабамыздың өзі «Ойылда кеңес қылмадың» деп жырлап кеткен.**

55. **Оқжетпес** – Бурабай көлінің жағасындағы тау, Көкшетау қыратының ең биік жері. Қазақ халқының атақты ақын-жыраулары Оқжетпесті өз шығармаларына арқау еткен. Оқжетпес тауы туралы ел арасында аңыз-әңгімелер де көп.

56. **Ордабасы** – қазақтың үш жүзі бас қосқан тарихи құрылтай өткізілген орын. Ол Оңтүстік Қазақстан облысындағы таулы өңір. Ордабасы тауының қойнауында 1726 жылы Орда тігіліп, қазақтың игі жақсыларының басы қосылып, жоңғар басқыншылығына қарсы күреске халықты жұмылдыру жайын ақылдасады. «Күлтөбенің басында күнде жиын» деген сөз сол заманнан қалған.

57. **Отырар** – Қазақстанның оңтүстігіндегі хандық дәуірдегі тарихи қала. Бұл қала – ғасырдың басынан белгілі. Күлтегін және Білге қағандардың құрметіне арналған көне түркі жазбаларында кездеседі. Отырар V – XV ғасырларда Арал бойындағы көшпелі тайпалармен сауда жасайтын Иран мен Орта Азиядан Сібірге, Моңғолияға және Қытайға қатынайтын сауда жолындағы маңызды қала болды. Сол кезде әлемдегі аса ірі кітапхана және көптеген мешіт-медреселер болған.

58. **Созақ** – Қазақ хандығы астаналарының бірі болған тарихи қала. Созақ – қазақ тарихында айрықша орны бар киелі өлке, алғаш исламның нұры төгілген қасиетті аймақ. Созақта қасиетті

орындар көп. Мұнда елін елдікке ұйыстырған Қарабура әулиенің кесенесі, Хақназар ханның кесенесі бар. Сонымен қатар бұл жерде 1930 жылы кеңестік жүйенің озбырлығына жауап ретінде Созақ көтерілісі өтеді.

59. **Сайрам** – Қазақстанның оңтүстігіндегі орта ғасырдағы ірі қалалардың бірі. XVI ғасырда Сайрам қазақ елінің сауда және мәдени дамуының ірі орталықтарының бірі болған. Ол ұлы ғұлама Қожа Ахмет Иассауидің кіндік қаны тамған жер. Қаланың орны тарихи ескерткіш ретінде сақталған. “Сайрам туралы Рисала” аталатын тарихи шығармада Сайрам қаласының салынуы, қасиетті жерлердің тарихы, Қожа Ахмет Иассауи, Ибраим ата, Қарашаш ана, Ләтіп ата, Мұстафа – Құл Ата туралы мәліметтер бар.

60. **Сейхун** – Сырдария өзенінің ортағасырлық тарихи атауы. Ортағасырлық мұсылман жазбаларында өзен жұмақтағы төрт өзеннің бірінің атымен «Сейхун» деп аталған. Әмудария өзені болса, «Жейхун» деп аталған, бұл жұмақтағы төрт өзеннің тағы бірінің аты. Қазақстанда жергілікті тұрғындар оны күнделікті тілде «Дария» деп атайды.

61. **Семей** – Алашорданың астанасы болған тарихи қала. Ол алыс-жақын елдерден келетін сауда айналымы ғана емес, ғылым мен мәдениеттің рухани орталығы болған. Ол Ертіс өзенінің екі жағасына орналасқан.

62. **Сырымбет** – тарихи елдімекен, «Сырымбет» тарихи-этнографиялық мұражайы орналасқан. **Сырымбет тауының бөктерін Айғаным ханшаның ауылы мекендеген.** *Сырымбет баурайындағы аңыз-ертегіге айналған Уәлихановтар қонысы өзінің қайталанбас гажайып кейпімен әлі де ел-жұртты қызықтыруда.*

63. **Талас** – Қазақстанның оңтүстігіндегі өзен, оның бойында көне тарихи ескерткіштер сақталған. Қырғызстан мен Қазақстан жерінен өтетін өзеннің бойына бөгендер мен каналдар салынып, егін суаруға пайдаланылады.

64. **Тарбағатай** – Шығыс Қазақстандағы таулы жота. Бұл өңірден ерте көшпенділердің тарихынан мәлімет беретін «Алтын - оба» қорғандары табылған. Жер мен елдің тұтастығын сақтап қалған ұр-

---

паққа ұран, халқына мақтан болған Қаракерей Қабанбай, Би Боранбай, Дәулетбай бабаларымыздың Тарбағатай өңірінің тумасы.

65. **Тобыл** – Қазақстанның солтүстік-батысындағы өзен. Кең жазық болып келген өзен жайылмасында шоқ қарағайлы орман өседі. Алабы тың және тыңайған жерлерді игерудің нәтижесінде республикадағы сансалалы ауыл шаруашылық дамыған басты астықты өңірге айналды. Қойнауынан темір кентасы, көмір асбест қорлары анықталды.

66. **Торғай** – тарихи-мәдени өңір. Торғай қаласы – ұлы даланың төсіне таққан алқасы, тарихтың алтын сандығы іспеттес. Торғай - Тайга мен Тұран өлкесінің ортасында жатқан кең де көлемді қазалы кең байтақ жер. Торғай – төрт ұғым, яғни Торғай елі, Торғай ойпаты, Торғай қыраты, Торғай қақпасы. Торғай тарихы тым көне. Ел тарихына қатынасты көптеген оқиғалар осы өңірде өткен.

67. **Үстірт** – Маңғыстау түбегіндегі қыратты аймақ. Маңғыстау таулы үстірті және Тауқыр Тұран эпигерциндік платформасының шеткі аймағының қатпарлы негіздерінің көтерілуі нәтижесінде түзілген Мезокайназойдың жабын қабаты болып табылады. Қатпарлы негіздің тау жыныстары Маңғыстау таулы үстіртінің орталық бөлігі Қаратау мен оның оңтүстік шығысындағы Тауқыр жүйесіне кіретін Қызылқияда жер бетіне шығып жатыр.

68. **Іле** - Жетісудағы ең ірі өзен. Өзенді бойлай орналасқан елдімекен Іле ауданы деп аталады. Ауданда суармалы егін шаруашылығы дамыған. Іле ауданы экономикалық – әлеуметтік жағынан облыстағы іргелі де ірі ауданның бірі.

69. **Хантау** – Жамбыл облысы, Мойынқұм ауданына қарасты таудың атауы, осы өңірде Қазақ хандығы құрылған. 1465 жылы Жәнібек пен Керей қазақ хандығының туын дәл осы Хантауда тіккен. Сол себепті оны тарихшылар қазақ хандығының алғашқы астанасы деп атап жүр.

70. **Шыңғыстау** – Сарыарқаның шығыс бөлігіндегі тау жотасы, тарихи өңір. Шыңғыстау тарихы көптеген әдеби шығармаларға арқау болған. Таулы Алтай мен Сарыарқа сияқты дамыған екі өркениеттің арасында орналасқан мекеннің тарихи маңызы зор.

МАЗМҰНЫ

АЛҒЫСӨЗ	3
I БӨЛІМ	
ҚОСТАНАЙ ҚАЛАСЫ	6
РУДНЫЙ ҚАЛАСЫ	6
ЛИСАКОВ ҚАЛАСЫ	8
ҚОСТАНАЙ АУДАНЫ	8
ФЕДОРОВ АУДАНЫ	15
ТАРАН АУДАНЫ	19
ҚОРЫТЫНДЫ	23
II БӨЛІМ	
ВВЕДЕНИЕ	26
ГОРОД КОСТАНАЙ	30
ГОРОД РУДНЫЙ	30
ГОРОД ЛИСАКОВСК	32
КОСТАНАЙСКИЙ РАЙОН	32
ФЕДОРОВСКИЙ РАЙОН	38
ТАРАНСКИЙ РАЙОН	42
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	46
ДЕРЕККӨЗ	48
ҚОСЫМШАЛАР	
Қосымша 1. Қостанай қаласындағы идеологиялық тұрғыдан ескірген көше атауларының тізімі.....	49
Қосымша 2. Рудный қаласындағы идеологиялық тұрғыдан ескірген көше атауларының тізімі.....	56
Қосымша 3. Лисаковск қаласындағы идеологиялық тұрғыдан ескірген көше атауларының тізімі.....	57
Қосымша 4. Қостанай ауданына қарасты ауылдық округтердегі идеологиялық тұрғыдан ескірген көше атауларының тізімі.....	57
Қосымша 5. Федоров ауданына қарасты ауылдық округтердегі идеологиялық тұрғыдан ескірген көше атауларының тізімі.....	71

Қосымша 6. Таран ауданына қарасты ауылдық округтердегі идеологиялық тұрғыдан ескірген көше атауларының тізімі.....	83
Қосымша 7. Аталған өңірлерден шыққан кейбір көрнекті тұлғалар.....	94
Қосымша 8. Тарихи жер-су атаулары.....	98

ҚОСТАНАЙ ОБЛЫСЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ЖӘНЕ ТАРИХИ АТАУЛАРЫ

Корректоры: Д. Жарылғасын
Тех.редакторы: М. Шіменбаева
Компьютерде беттеген: С. Баубекова

Редакцияның мекенжайы:

Қазақстан Республикасы
010000, Астана қаласы,
Сауран көшесі, 7а.
Тел. / факс: 8 (7172) 43-83-97
tilortalyk@mail.ru

Терілуге берілген күні 16.08.2017 ж.
Басуға қол қойылған күні 23.08.2017 ж.
Пішімі 60x84/1.16. Шартты баспа табағы 6,4
Таралымы 250 дана.

Тапсырыс берушінің файлдарынан Қазақстан Республикасы
«Бүркіт ПРИНТ» ЖШС-де басылды.
010000, Астана қаласы, Д. Қонаев көшесі, 12/1.